

DEN NEDLUKKEDE HØJSKOLE

En undersøgelse af højskolernes pædagogiske aktiviteter under nedlukningen som følge af coronavirus

Rapport / September 2020

Rasmus Kolby Rahbek &
Niels Anton Toftgård

DEN NEDLUKKEDE HØJSKOLE

Titel

Den nedlukkede højskole. En undersøgelse af højskolernes pædagogiske aktiviteter under nedlukningen som følge af coronavirus

Forfattere

Rasmus Kolby Rahbek og Niels Anton Toftgård

Layout

Videncenter for Folkeoplysning

Forsidefoto

Højskolerne/Vallekilde Højskole

Udgave

1. udgave, Aarhus, september 2020

Pris

Rapporten kan downloades gratis i vidensbanken på www.vifo.dk

ISBN

978-87-93784-30-7 (pdf)

Udgiver

Videncenter for Folkeoplysning

c/o Idrættens Analyseinstitut

Frederiksgade 78B, 2.

DK-8000 Aarhus C

T: +45 3266 1030

E: vifo@vifo.dk

W: www.vifo.dk

Gengivelse af denne rapport er tilladt med tydelig kildehenvisning.

Indhold

Indledning og baggrund	6
Højskolernes udfordringer i en coronatid	6
Kort tidslinje over nedlukning og genåbning af højskolerne	6
Rapportens formål og grundlag.....	7
Metode og datagrundlag	8
Rapportens opbygning og hovedresultater	10
Kapitel 1: Hjemsendelse af elever og lærere	11
Hjemsendelse af eleverne	11
Hjemsendelse af lærerne.....	12
Genåbningen.....	13
Kapitel 2: Højskolernes pædagogiske aktiviteter under nedlukningen.....	15
Motivation for aktiviteter under nedlukningen	15
Kontakten til eleverne	17
Organiseringen af aktiviteterne	18
Pædagogiske aktiviteter.....	21
Undervisning.....	22
Samvær.....	24
Omfanget og udvikling af aktiviteterne	26
Elevernes deltagelse.....	29
Andre aktiviteter.....	30
Kapitel 3: Erfaringer med den nedlukkede højskole.....	33
Videreførelse af højskolen	33
En stejl læringskurve	34
Nye muligheder	36
En nødløsning.....	37
Den digitale højskole	38
Opsamling og afrunding.....	40

Indledning og baggrund

Da Danmark i marts 2020 lukkede ned som følge af coronavirus, blev også de danske folkehøjskoler ramt, og højskolerne måtte sende deres elever hjem. Det stillede højskolerne over for to centrale problemstillinger: 1) En presset økonomisk situation som følge af usikkerhed i forbindelse med nedlukkede skoler og deraf et potentielt tab. 2) En udfordring i forhold til, hvorvidt og i givet fald hvordan man skulle videreføre sine pædagogiske aktiviteter, efter at eleverne havde forladt højskolen. Denne rapport sætter fokus på den anden problemstilling og har til formål at belyse, hvordan højskolerne har håndteret denne situation.

Højskolernes udfordringer i en coronatid

Højskolerne er – både historisk, i deres egen selvopfattelse og som følge af loven – bundet til kostskoleformen.¹ Det er denne ramme, og den deraf tætte sammenvævning af undervisning og samvær, der traditionelt udgør et af de centrale kendetegn ved skoleformen og højskolepædagogikken. Med indgrebet, der sendte eleverne hjem, blev denne sammenhæng brudt. Senere sendte en række højskoler, som del af regeringens hjælpepakker, også lærere hjem med lønkompensation.

Højskolen er derfor måske også den skoleform, der traditionelt ligger længst væk fra digital fjernundervisning og *e-learning*. Normalt er det fællesskabet, nærværet og hjemligheden, der fylder², men med hjemsendelsen af eleverne (og senere lærerne) var intet på højskolerne normalt. Det rejser en række spørgsmål, som danner grundlag for undersøgelsen: Hvad gør man som højskole, når eleverne er sendt hjem, og skolen er lukket ned? Kan man, som stort set hele det øvrige skole- og uddannelsessystem gjorde i situationen, lægge om og holde højskole online? Og én ting er selve undervisningen, men hvad med alt det andet, som en højskole også består af?

Kort tidslinje over nedlukning og genåbning af højskolerne

Konkret blev højskolerne lukket ned i forlængelse af statsministerens pressemøde 11. marts som konsekvens af de restriktioner, regeringen og Sundhedsstyrelsen indførte. Meldingen fra statsminister Mette Frederiksen lød: "Vi skal sætte ind, hvor det virker. Der, hvor smitten spredes mest. Og det er, hvor mennesker forsamler sig. Der, hvor mange mennesker er samlet – daginstitutioner, skoler, uddannelsesinstitutioner, aktivitetstilbud, arrangementer, kollektiv trafik". På pressemødet var meldingen desuden, at de indførte restriktioner ville gælde to uger. På det efterfølgende pressemøde 6. april var højskolerne dog ikke omfattet af genåbningen, der på skoleområdet kun gjaldt de mindste klasser i grundskolen. Efter pressemødet 14. april, hvor statsministeren annoncerede den såkaldte *fase 1* i genåbningen, stod det dog klart, at genåbningen af højskolerne kunne have lange udsigter, da de heller ikke her var omfattet (modsat efterskolerne). Da højskolerne endelig fik lov at åbne som del

---

¹ Kulturministeriet (2019): *Lov om Folkehøjskoler* (Lov nr. 280 af 25/03/2019).

² Rahbek, R.K. (2019): *Stedets pædagogik – Om højskolens opgave og praksis*. Aarhus: Forlaget Klim; Rahbek, R.K. & J. Møller (2015): *Højskolepædagogik – En fortælling om livsoplysning i praksis*. Aarhus: Forlaget Klim.

af fase 2, lød meldingen i første omgang, at de kunne genåbne 8. juni. Dette blev dog senere ændret til 27. maj.

Rapportens formål og grundlag

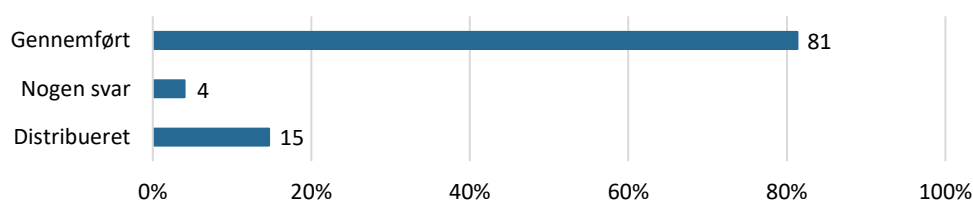
Formålet med at iværksætte en undersøgelse af højskolerne under nedlukningen var at få etableret en viden, der både har et dokumentationsfokus og et pædagogisk fokus. Et særligt fokus for hele undersøgelsen har været, hvad der sker med højskolen som pædagogisk praksis, når den rykkes fra en traditionel kostskoleform til et (for mange højskolars vedkommende) online univers. Udgangspunktet for undersøgelsen var således både at skabe overblik over højskolernes situation under nedlukningen og indblik i, hvordan nedlukningen oplevedes af lærere og elever. Derfor blev der oprindeligt indsamlet to typer materiale til undersøgelsen: Dels et spørgeskema til alle højskoleforstandere, dels dagbøger fra og interviews med elever og lærere på fem højskoler.

Denne rapport fokuserer dog alene på omstændighederne omkring højskolernes nedlukning samt omfanget og typen af aktiviteter, som højskolerne har etableret under hjemsendelsen af elever, sådan som de kommer til udtryk i et spørgeskema sendt til alle højskolernes forstandere, mens elever og læreres praksiserfaringer af disse digitale aktiviteter ikke er medtaget her. Derfor er det også i højere grad et mere overordnet, administrativt perspektiv, der kommer til udtryk, end det helt praksisnære pædagogiske virke.

Metode og datagrundlag

Rapportens datagrundlag er et spørgeskema, der har tilvejebragt både kvalitativt og kvantitativt materiale omkring højskolernes nedlukning. Spørgeskemaerne blev sendt som elektroniske links i mails til forstanderne på 75 højskoler³ 3. juni 2020 – lige efter at højskolerne havde fået mulighed for at åbne for elever igen 27. maj. Spørgeskemaerne blev lukket igen den 26. juni. Blandt de 75 udsendte spørgeskemaer er 61 gennemførte, 11 er ikke gennemførte og tre er delvist gennemførte, hvilket giver en svarprocent på mellem 81-85 pct. i de forskellige spørgsmål.

Figur 1: Samlet status på besvarelserne (andel i pct.)

Figuren viser fordelingen af gennemførte, delvist gennemførte og ikke-gennemførte spørgeskemaer. n = 75

Efter at have svaret på de indledende spørgsmål om nedlukning og hjemsendelse (se kapitel 1) fik de 61 deltagende højskoler spørgsmålet: "Har I under nedlukningen gennemført pædagogiske aktiviteter (undervisning eller samvær), der har været målrettet de hjemsendte elever?" (se kapitel 2). De 51 højskoler (82 pct.) der svarede bekræftende på dette, blev i spørgeskemaet ledt videre til rækken af spørgsmål om disse aktiviteter, mens spørgeskemaet for de 10 højskoler, der under nedlukningen, ikke havde gennemført pædagogiske aktiviteter, afsluttedes der. Derfor er antallet af besvarelser på spørgsmålene i kapitel 1 mellem 64 og 61 skoler, mens det i kapitel 2 og 3 svinger mellem 51 og 50 skoler. Antallet af besvarelser er angivet i forbindelse med hver figur i teksten (n).

Spørgeskemaet omhandler højskolernes aktiviteter i foråret 2020 fra nedlukningen 12. marts frem til den mulige genåbning 27. maj, og dermed for de flestes vedkommende elever på deres lange kurser (mere end 12 uger). Nogle skoler har dog i samme periode også haft korte kurser (1-2 uger), ligesom enkelte kun har haft korte kurser. Da det for de korte kursers vedkommende ikke i noget videre omfang har været meningsfuldt at iværksætte online aktiviteter, går besvarelserne i undersøgelsen primært på aktiviteter målrettet elever på højskolernes lange kurser.

Formålet med spørgeskemaerne har været at skabe overblik over de administrative, pædagogiske og praktiske forhold omkring nedlukningen. Spørgeskemaet giver mulighed for at lave en samlet kortlægning af de konkrete aktiviteter og forhold, der har gjort sig

---

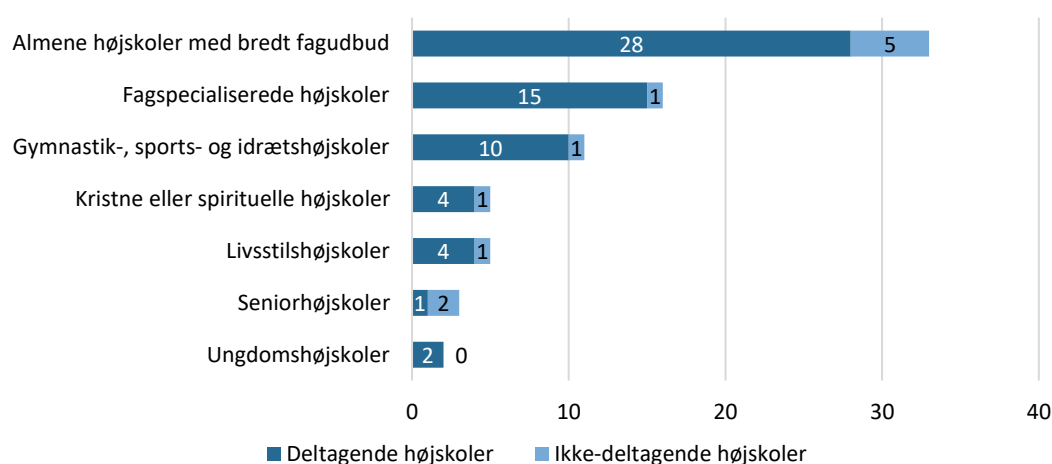
³ 71 højskoler i Danmark, samt Jaruplund i Sydslesvig, Føroya Fólkaháskúli på Færøerne, Kungälv Folkhögskola i Sverige og Knud Rasmussen Højskolen i Grønland. Disse fire højskoler indgår i et formelt samarbejde med Folkehøjskolernes Forening i Danmark, hvorfor spørgeskemaet, til trods for at deres vilkår i perioden har været anderledes end de danske højskoler, også blev sendt til dem.

gældende, samtidig med at det giver indsigt i forstandernes erfaringer og tanker om de anderledes rammer, som nedlukningen medførte. Der har til hovedparten af spørgsmålene været mulighed for at uddybe svar og tilføje kommentarer, som inddrages i rapporten undervejs til at udbygge højskolernes oplevelser og erfaringer med nedlukningen. Alle citater i rapporten stammer fra disse kommentarer fra forstanderne, med mindre andre eksplicit er angivet. Eftersom spørgeskemaet udelukkende er sendt til højskolernes forstandere, kan der være en diskrepans mellem de faktiske begivenheder, praksisser og aktiviteter, og forstandernes oplevede eller planlagte ditto.

Fordelingen af deltagende og ikke-deltagende højskoleforstandere er jævnt fordelt over de forskellige typer af højskoler, så deltagelsen fordeler sig ikke skævt i forhold til populationen – dog med det forbehold, at der i nogle kategorier er ganske få højskoler.

Figur 2: Fordeling af deltagende og ikke-deltagende højskoler (antal)

Figuren viser fordelingen mellem højskoler, der har deltaget helt eller delvist i spørgeskemaundersøgelsen, og dem, der ikke har, i forhold til hvilken slags højskole, de er klassificeret som. n = 75

Af de fire højskoler, der ligger uden for Danmarks grænse, som fik tilsendt spørgeskemaet, deltog kun en. Højskolen er taget med i statistikkerne i resten af rapporten, hvorfor man skal være opmærksom på, at den har haft en andre præmis i forhold til nedlukning.

Rapportens opbygning og hovedresultater

Rapporten består, foruden et metodekapitel, af tre analysekapitler, der afdækker hvert sit perspektiv på højskolernes nedlukning. I det følgende gives en kort opsummering af resultaterne i de respektive kapitler.

Kapitel 1 ser nærmere på omfanget af elever og læreres hjemsendelse fra højskolen. Undersøgelsen viser her, at selvom alle højskoler måtte lukke ned, havde 44 af skolerne (69 pct.) elever, der af den ene eller anden grund måtte blive på skolen. I gennemsnit drejede det sig om 11 elever på de 44 skoler. Som følge af nedlukningen sendte 68 pct. af højskolerne desuden lærere hjem med lønkomensation som en del af statens lønkompenationspakke. Endelig viser opgørelsen, at 83 pct. af højskolerne i undersøgelsen genoptog deres elevhold, da regeringen igen tillod åbningen af højskolerne 27. maj.

Kapitel 2 undersøger typen og omfanget af skolernes pædagogiske aktiviteter, sådan som de fandt sted under nedlukningen, med fokus på skolernes online aktiviteter. I alt 82 pct. af højskolerne svarer, at de gennemførte pædagogiske aktiviteter online for de hjemsendte elever. Undersøgelsen viser desuden, at 76 pct. af højskolerne ikke har forsøgt at opretholde deres normale skema i nedlukningsperioden, mens 8 pct. så vidt muligt har forsøgt i en del af perioden, og 16 pct. har opretholdt det normale skema i hele perioden. Undersøgelsen viser også, at den primære grund til, at højskolerne har iværksat pædagogiske aktiviteter målrettet de hjemsendte elever, har været at bibeholde kontakten til eleverne, efterfulgt af ønsket om at fastholde eleverne i højskolefællesskabet.

I højskoleloven skelnes der i forhold til pædagogiske aktiviteter mellem undervisning og samvær. Denne opdeling er opretholdt her, og undersøgelsen viser, at der har været en overvægt af online undervisningsaktiviteter i forhold til online samværsaktiviteter. Selvom spørgeskemaet specifikt sigter på de online aktiviteter, fremgår det dog af nogle få uddybende kommentarer, at man i besvarelsen også har taget de aktiviteter, der blev gennemført for de elever, der måtte blive på skolen, i betragtning. Dette forbehold skal tages i forhold til besvarelserne og analyserne heraf.

Kapitel 3 består af en analyse af højskolernes erfaringer af og holdninger til højskolen under nedlukningen. Kapitlet tager afsæt i en række holdningsudsagn, som højskolerne bedes erklære sig enige eller uenige i. Desuden uddybes analysen med det kvalitative materiale fra kommentarerne til spørgsmålene, ligesom højskolerne som afslutning på spørgeskemaet blev bedt om at beskrive deres erfaringer fra nedlukningen, som også inddrages her. Undersøgelsen viser her, at der blandt højskolerne er en række divergerende holdninger til, hvordan de har oplevet nedlukningen og ikke mindst udfordringen med at skulle forsøge at holde højskole online. Særligt gælder det i forhold til, hvilke muligheder der ligger i de online formater. Her er holdningerne delte til, om erfaringerne under nedlukningen danner grundlag for nye muligheder for højskolerne, eller om de alene udgjorde en nødløsning i en for højskolerne kritisk og anormal situation.

Kapitel 1: Hjemsendelse af elever og lærere

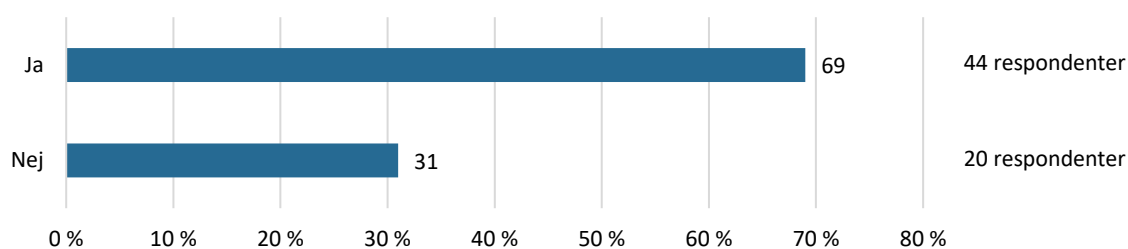
Dette kapitel belyser hjemsendelsen af eleverne, samt hvor mange der måtte blive tilbage på højskolerne, og hvad årsagerne var til dette. Desuden ser kapitlet på, hvordan højskolerne gjorde brug af muligheden for hjemsendelse af lærere med lønkomensation. Derefter fokuseres der på tiden efter genåbningen i forhold til, hvor mange skoler der fortsatte deres lange kurser, og hvor mange elever de havde mistet som følge af nedlukningen. Til sidst ses der kort på, om coronaepidemien har påvirket tilslutningen til højskolernes korte kurser hen over sommeren 2020.

Hjemsendelse af eleverne

Onsdag den 11. marts 2020, da statsministeren holdt sit pressemøde om nedlukningen af Danmark, var der indskrevet 5.344 elever på de 63 højskoler, der har deltaget i undersøgelsen, hvilket giver et gennemsnit på ca. 85 elever pr. højskole. Ligesom alle andre skoler og uddannelsesinstitutioner var højskolerne nødsaget til at indstille deres normale aktiviteter og sende eleverne hjem.

I modsætning til de fleste andre skoler og uddannelsesinstitutioner er danske folkehøjskoler imidlertid kostskoler, hvor eleverne bor og lever som en del af kurset. I løbet af opholdet er højskolen deres hjem, og mange skoler har desuden elever, der kommer langvejs fra – ikke mindst internationale elever. På trods af statsministerens melding om at lukke landet og dermed også højskolerne ned var der en del elever, for hvem særlige forhold gjorde sig gældende, og som derfor måtte blive på højskolerne. Ca. to ud af tre højskoler har således haft elever, der blev på skolen under nedlukningen.

Figur 3: Har I haft elever på skolen under nedlukningen? (andel i pct.)

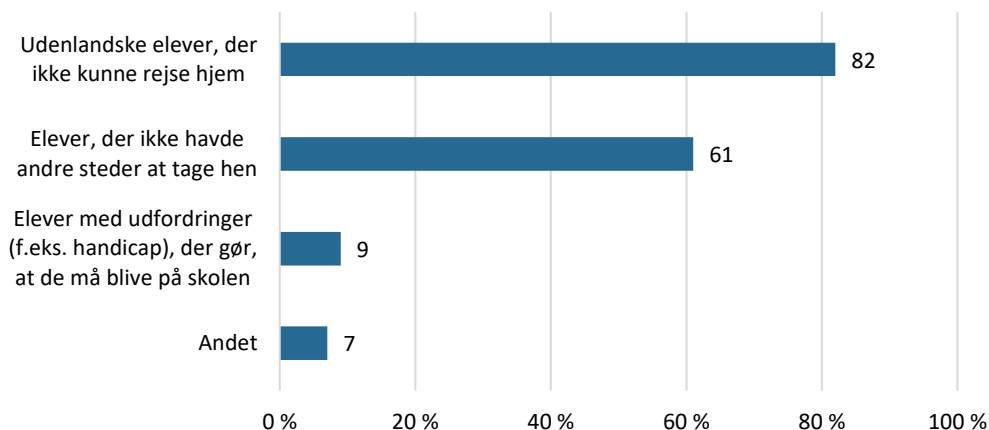
Figuren viser andelen af højskoler, der havde elever, der blev på højskolen under nedlukningen. n = 64

Samlet set var der i gennemsnit lidt over 11 elever tilbage på hver af de 44 højskoler (69 pct), der havde elever i perioden. Der er dog store forskelle mellem højskolerne, og elevtallene har også ændret sig undervejs i forløbet – hvis f.eks. eleverne tog i sommerhus i perioder, kom tilbage pga. komplikationer i hjemmet eller fik muligheden for at rejse til deres hjemlande. Således har forskellige højskoler haft alt imellem en og 54 elever ad gangen.

Ikke overraskende var langt den største del af de blivende elever internationale elever, som enten ikke kunne komme til deres hjemlande eller ikke ønskede det, da nedlukningen umiddelbart kun var varslet til at vare lidt over to uger, og det derfor var nemmere ”at ride

stormen af" i Danmark fremfor at flyve hjem og gå i 14 dages karantæne. Nedenstående figur viser, hvilke elever det drejede sig om.

Figur 4: Elever, der blev tilbage på skolerne (andel i pct.)

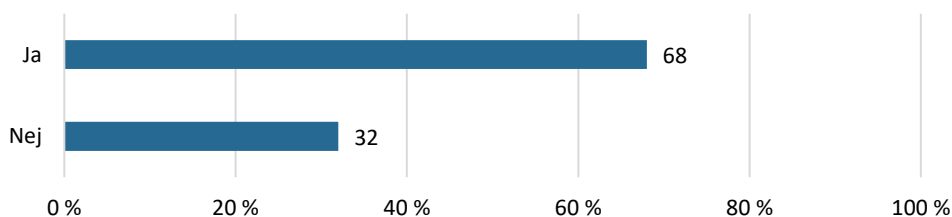
De 44 højskoler, der havde elever på skolen under nedlukningen, fik følgende spørgsmål: "Hvilke elever drejede det sig om?". Det har været muligt at sætte flere kryds, hvorfor tabellen ikke summere til 100. n = 44

Kategorien 'Andet' dækker over alt fra elever, hvis familier var særligt sårbare, og som de derfor ikke ønskede at udsætte for mulig smitte, elever med heste, der skulle passes, eller asylansøgere med tilladelse til privat indkvartering på skolen. For de elever, der ikke havde andre steder at tage hen, er der primært tale om danske elever, der ikke havde andet muligt ophold end højskolen i perioden, f.eks. fordi de ikke havde andre steder at opholde sig, eller fordi det af forskellige grunde var for kompliceret eller konfliktfyldt for dem at tage hjem til deres familier.

Hjemsendelse af lærerne

I og med der ikke har været noget formelt krav til højskolerne om at gennemføre deres undervisning, modsat andre skole- og uddannelsesformer, har højskolerne heller ikke kunnet få den normale statsstøtte til deres aktiviteter under nedlukningen. Højskolerne har derimod under nedlukningen kunnet gøre brug af statens ordning om hjemsendelse af personale på lønkomensation, herunder skolens lærere. Dette har 68 pct. af de deltagende højskoler benyttet sig af:

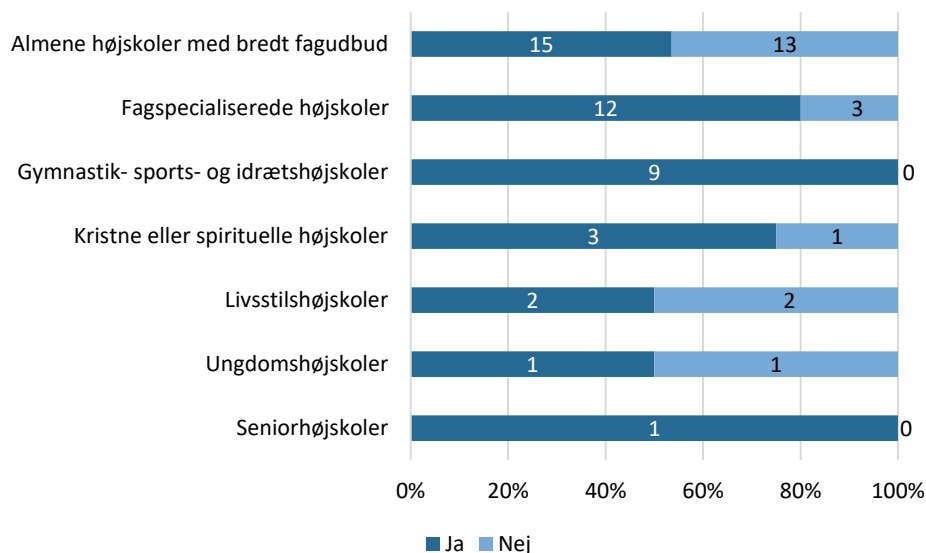
Figur 5: Har I sendt lærere hjem på lønkomensation? (andel i pct.)

Figuren viser andelen af deltagende højskoler, der har sendt lærerne hjem på lønkomensation. n = 63

Hvis man ser på fordelingen af højskoler, der har sendt lærere hjem på lønkomensation, i forhold til deres typologi, er der en tendens til, at det især er gymnastik-, sports- og idræts-højskoler og de fagspecialiserede højskoler, der har benyttet sig af tilbuddet.

Figur 6: Lærere hjemsendt på lønkomensation ift. højskoletypologi (antal højskoler)

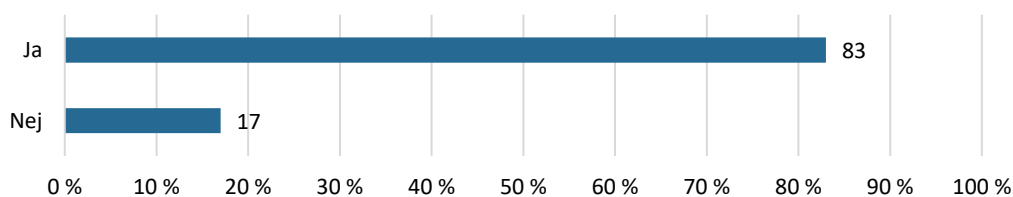
Figuren viser andelen af højskoler, fordelt på deres højskoletypologi, som har svaret ja eller nej, ift. om de har sendt deres lærere hjem på lønkomensation under nedlukningen. n = 63

Der har været stor forskel på, hvordan, hvor længe og hvor mange lærere der er sendt hjem på lønkomensation. De uddybende svar på spørgsmålet fortæller, at i hvert fald 17 af skolerne har haft alle lærerne hjemsendt. Ifølge svarene fremgår det, at de første skoler sendte lærere på lønkomensation allerede fra 12. eller 13. marts, altså umiddelbart efter statsministerens pressemøde, mens andre skoler først hjemsendte deres personale i slutningen af maj. Samtidig virker der til at have været meget stor fleksibilitet og rotation, idet mange skoler løbende har kaldt lærerne på arbejde for at stå for forskellige former for onlineaktiviteter, for at deltage i lærermøder eller for at forberede genåbningen.

Genåbningen

Højskolerne havde forberedt sig på at åbne 8. juni som led i den såkaldte tredje fase af genåbningen, men fik fra politisk hold tilladelse til at åbne allerede 27. maj. Dette kom mange højskoler til gode, idet de fik nogle ekstra uger til at afslutte deres kurser, mens andre højskoler, der afsluttede deres hold tidligere, havde bedt eleverne om at hente deres sager, fik sagt farvel til dem og udstedt højskolebeviser. En række højskoler valgte desuden at forlænge forårsholdet udover den oprindelige slutdato for at kunne gennemføre en meningsfuld afslutning på opholdet. Der var i alt 53 ud af de 64 deltagende højskoler, der genoptog forårsholdet.

Figur 7: Er forårsholdet genoptaget i forbindelse med muligheden for genåbningen af højskolerne? (andel i pct.)

Figuren viser fordelingen af besvarelser på spørgsmålet: Har I genoptaget forårsholdet i forbindelse med muligheden for genåbningen af højskolerne? n = 64

Blandt de 52 højskoler⁴, der har opgivet deres elevtal før og efter nedlukningen, har nedlukningen betydet, at der gennemsnitligt er mødt 15,5 færre elever op på hver højskole efter genåbningen. Af kommentarerne til spørgsmålet fremgår det dog, at en del af forklaringen på de lavere elevtal er, at visse kurser stoppede før genåbningen, samt at nogle elever havde særftaler og lignede. Hvis man korrigerer tallene med det, der er skrevet i kommentarerne, er tallet nærmere 14 færre elever pr. højskole.

Nogle af disse afbrydelser af opholdet var planlagt allerede før genåbningen blev en mulighed, mens andre skete af hensyn til elevernes helbred, eller fordi eleverne havde fundet et arbejde eller et sted at bo, imens de var hjemsendt. Langt den største del af de afbrudte ophold ser dog ud til at være de internationale elever, som enten ikke kunne komme ind i landet igen efter at have været rejst ud eller valgte ikke at tage rejsen tilbage igen for at få den sidste, relativt korte afslutning med.

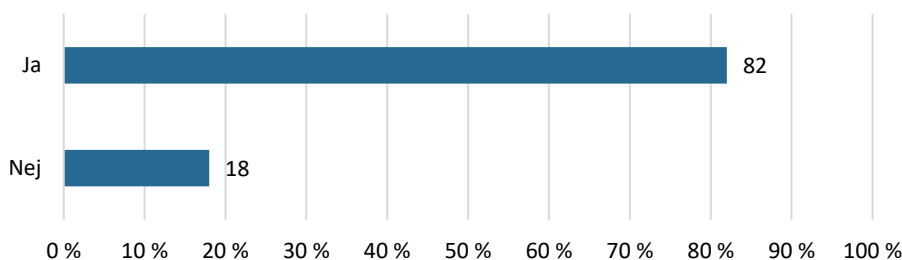
---

⁴ En enkelt højskole havde flere elever efter genåbningen end før nedlukningen, men det var på to forskellige kurser. Denne højskole er ikke taget med i beregningen.

Kapitel 2: Højskolernes pædagogiske aktiviteter under nedlukningen

I dette kapitel kigger vi nærmere på, hvilke konkrete pædagogiske aktiviteter højskolerne iværksatte efter hjemsendelsen af eleverne. Trods kravet om hjemsendelse svarer et markant flertal af højskolerne, at de fortsatte med pædagogiske aktiviteter målrettet eleverne.

Figur 8: Er der gennemført pædagogiske aktiviteter målrettet de hjemsendte elever? (andel i pct.)

Figuren viser fordelingen af svar på spørgsmålet: "Har I under nedlukningen gennemført pædagogiske aktiviteter (undervisning eller samvær), der har været målrettet de hjemsendte elever?". n = 62

Af de 18 pct. af skolerne, der ikke fortsatte med pædagogiske aktiviteter, er der en gruppe skoler, der på tidspunktet for nedlukningen enten slet ikke havde elever på skolen, eller som kun havde korte kurser, som det ikke var meningsfuldt at forsætte online.

Blandt de øvrige skoler er begrundelserne for ikke at fortsætte ganske forskellige. For nogle har fokus været rettet mod de elever, der har været tvunget til at blive på skolen under nedlukningen, mens andre har svaret nej, fordi de ikke havde mulighed for det, da også lærerne blev hjemsendt med lønkomensation. Som vi skal se senere, gælder det for en række skoler, at de i de første uger efter hjemsendelsen af eleverne iværksatte forskellige aktiviteter (for de flestes vedkommende frem til påsken) og først herefter sendte lærerne hjem med lønkomensation.

Endelig svarer en enkelt skole, at de ikke fandt det meningsfuldt at fortsætte arbejdet efter hjemsendelse, da deres pædagogiske praksis er tæt bundet op på det konkrete samvær, mens en anden skole svarede, at de efter hjemsendelsen af eleverne lavede en række online aktiviteter målrettet eleverne, men at disse i skolens egen forståelse ikke kan betegnes 'pædagogiske aktiviteter'.

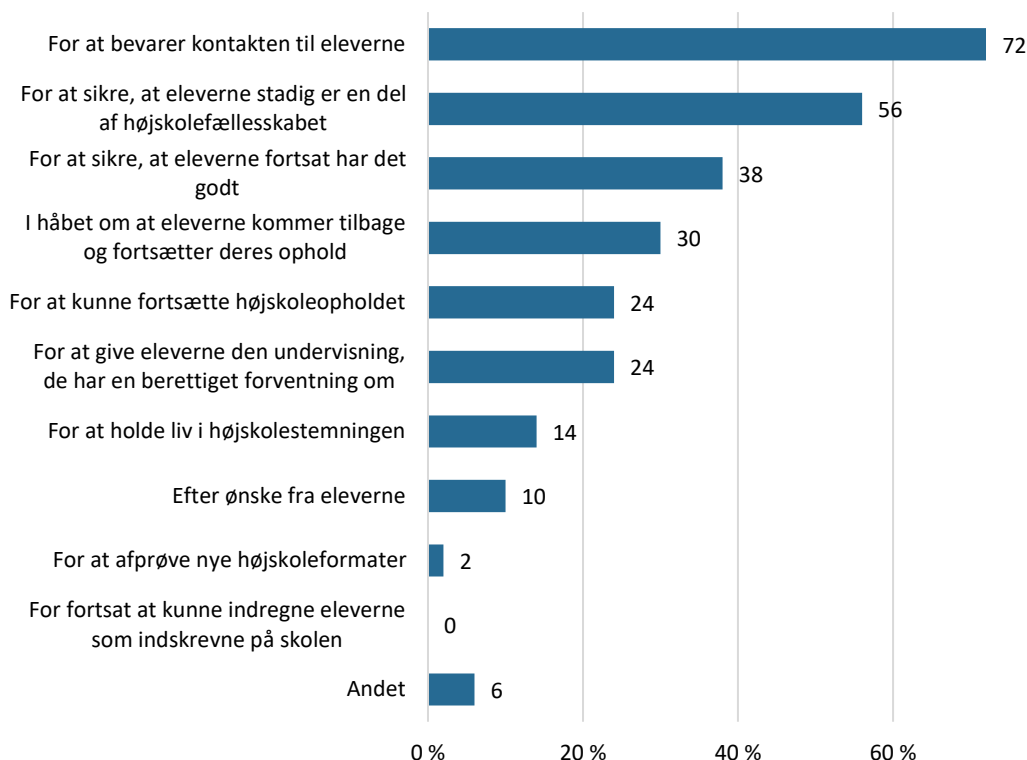
Motivation for aktiviteter under nedlukningen

Nedlukningen og den deraf følgende hjemsendelse af højskoleeleverne kom som for store dele af det øvrige samfund bag på de fleste af højskolerne. Nok havde man fulgt med i den generelle udvikling, men konsekvenserne stod først klart med statsministerens udmelding på pressemødet 11. marts. Højskolerne sendte herefter eleverne hjem de følgende dage. Ser man på højskolernes motivation for efterfølgende at give sig i kast med pædagogiske aktiviteter målrettet de hjemsendte elever, er det også tydeligt, at omstændighederne omkring nedlukningen udgør den helt afgørende bevæggrund for højskolerne. Det gælder især den hastighed med hvilken nedlukningen fandt sted, som ikke gav mulighed for reelt at

forberede sig på nedlukningen og dermed på forhånd planlægge aktiviteterne. Desuden giver en lang række højskoler udtryk for, at de i begyndelsen forventede, at nedlukningen formodentlig ville komme til at vare et par uger, måske til påske.

På spørgsmålet om motivationen for at iværksætte online aktiviteter målrettet de hjemsendte elever bærer svarene derfor også tydeligt præg af, at der var en klar forventning om, at eleverne hurtigt vendte tilbage.

Figur 9: Hvorfor har I gennemført aktiviteter målrettet de hjemsendte elever? (andel i pct.)

Figuren viser fordelingen af svar på spørgsmålet: Hvorfor har I gennemført aktiviteterne (undervisning eller samvær) målrettet de hjemsendte elever? Det har været muligt at sætte op til tre kryds. n = 50

For hovedparten af højskolerne handlede det således om at bevare kontakten til eleverne: "Vi ville også meget gerne bevare kontakten til eleverne og sikre, at de følte sig som en del af højskolefællesskabet, og nærrede hele vejen igennem et inderligt håb om, at vi kunne starte højskoleopholdet op igen og afslutte det sammen", som en forstander bemærker i kommentaren til spørgsmålet.

Selvom der for den enkelte lærer kan have været faglige ambitioner med de forskellige online aktiviteter, har det for hovedparten af højskolerne ikke været den primære ambition. Derimod var det af afgørende betydning at sikre, at højskoleeleverne kunne og ville vende tilbage til højskolen i forbindelse med en genåbning:

”Jeg synes at vi har brugt mange ressourcer på at holde kontakten til eleverne gennem hjemsendelsen, så det er interessant at se om der er en sammenhæng mellem onlineaktivitetsniveauet, og antallet af elever som vender tilbage til højskoleopholdet.”

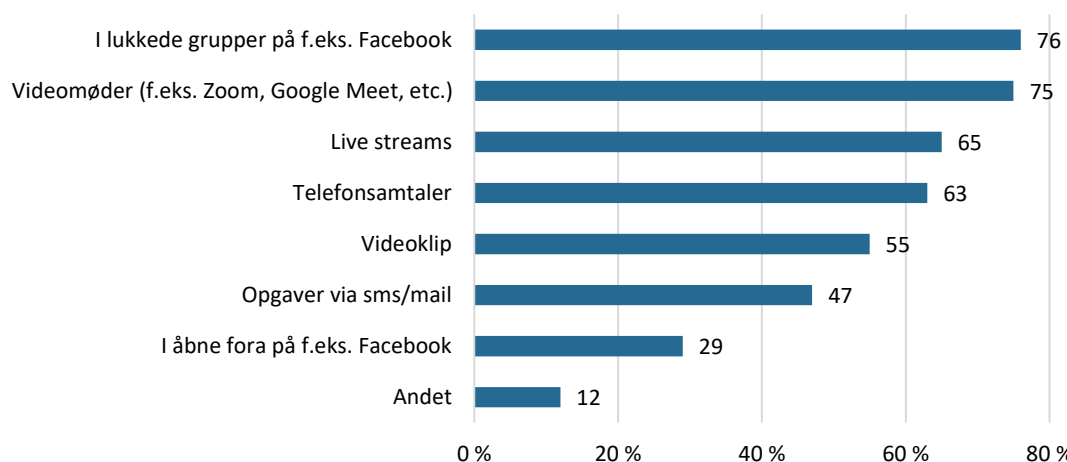
Kommentar fra spørgeskema

Endelig har også højskolernes holdninger til, i hvilket omfang det overhovedet er muligt at videreføre noget, der kan minde om højskole i et online format, spillet ind på, hvordan man er gået til opgaven: ”Højskole, i ordets egentlige forstand, lader sig ikke gennemføre online. Det forudsætter fysisk nærvær. Derfor kostskoleformen”, som en forstander noterer.

Kontakten til eleverne

Nedenstående figur viser, hvilke medier højskolerne anvendte i kontakten med de hjemsendte højskoleelever.

Figur 10: Hvordan har I haft kontakt til eleverne? (andel i pct.)

Figuren viser fordelingen af svar på spørgsmålet: Hvordan har I haft kontakt til eleverne? Det har været muligt at sætte flere kryds. n = 51

Kategorien ’Andet’ dækker primært over andre former for online platforme end dem, der direkte er nævnt i spørgeskemaet.

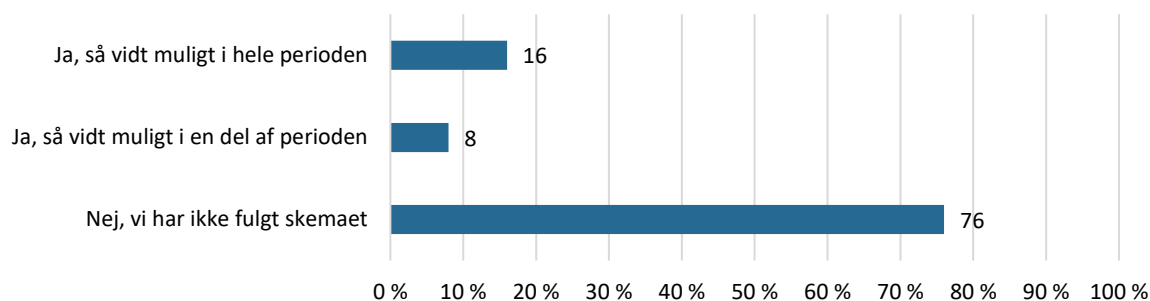
Det er tydeligt, at langt det meste kontakt er foregået via diverse online platforme. Selvom brugen af disse online platforme til pædagogiske aktiviteter ikke er noget, højskolerne på forhånd har haft nogen erfaring med grundet skoleformens traditionelle indretning, har skolerne med yderst kort varsel kastet sig over disse. Overgangen til digitale formater har derfor for de fleste højskoler budt på en stejl læringskurve (se også rapportens sidste kapitel). Brugen af forskellige medier til at holde kontakt til eleverne ændrede sig dog også for nogle skoler, som en forstander fortæller: ”I starten var kontakt pr. mail, i slutningen virtuel. Ændringen skyldtes periodens længde – nye initiativer måtte til, da perioden blev så langvarig”.

Det er desuden værd at notere, at 63 pct. af skolerne løbende har haft telefonisk kontakt til elever. Årsagen til dette skal formodentlig findes i et særligt hensyn til enkelte elever og de behov, de måtte have. En forstander skriver således i kommentaren til spørgsmålet, at de "har været i løbende telefonisk kontakt med særligt udfordrede elever på daglig basis og arbejdet så godt som vi kunne med at sikre elevernes trivsel og udvikling i hele perioden".

Organiseringen af aktiviteterne

I forhold til at få en forståelse af, hvorledes højskolerne organiserede deres aktiviteter, blev de spurgt ind til, om de efter hjemsendelsen af elever havde forsøgt at forsætte med det eksisterende skema.

Figur 11: Har I under nedlukningen forsøgt at fastholde det normale skema? (andel i pct.)

Figuren viser fordelingen af svar på spørgsmålet: Har I under nedlukningen forsøgt at fastholde det normale skema? n = 51

Det er måske ikke overraskende, at 76 pct. af de højskoler, der forsatte med pædagogiske aktiviteter, fra begyndelsen opgav at følge det normale skema – ikke mindst i lyset af den markante omvæltning hjemsendelsen var. Ser man på kommentarerne til spørgsmålet, peger flertallet da også på, at hverken aktiviteterne type (f.eks. fag) eller omfang (f.eks. time-tal) har været muligt at overføre til en online virkelighed. Flere gør således opmærksom på, at de ikke ville kunne gennemføre det normale skema uden fysisk tilstedeværelse, idet hverken f.eks. keramikundervisning eller idrætsaktiviteter lader sig gennemføre online. Desuden var der for nogle også en principiel holdning til, om det overhovedet var meningsfuldt at satse på online højskole: "Vi besluttede ret tidligt, at vi ikke troede på virtuel højskole. Det vil altid kun blive en svag afglans af den rigtige vare".

Omlægningen til en ny og ukendt undervisningsform for lærerne har ligeledes haft betydning for, med hvilken intensitet man har kunne forsætte sine aktiviteter, som en forstander gør opmærksom på: "Transformationen fra undervisning på højskolen til et online univers, har været svær for vores faste lærere, så derfor har de kun skullet undervise i et stærkt reduceret antal timer". Desuden nåede flere skoler, i dialog med eleverne, frem til, at der ikke var et ønske om fuldt skema. Enkelte peger dog også på, at de forstod beskeden om at hjemsende eleverne som en instruks om at lukke skolen, hvilket i deres vurdering har omfattet al aktivitet. Opsamlende på udfordringerne ved at fortsætte det normale skema svarer en forstander:

”Det var ikke elevernes ønske med så intenst et program. Meget af undervisningen krævede mere interaktion og tilstedeværelse end muligt på elektronisk platform. Efter anvisning blev lærerne hjemsendt, og der var derfor ikke medarbejderkræfter til dette. Desuden var arbejdspladsen efter anvisning lukket ned, så det var ikke så let at få samarbejde om ny undervisningsplatform implementeret. Endelig var bagkanten for nedlukningen hele vejen igennem ukendt, så vi håbede hele tiden at komme tilbage til normale tilstande”.

Kommentar fra spørgeskema

Bag de 8 pct. der svarer, at de forsøgte at fastholde skemaet i det omfang, det var muligt, i en del af perioden, kan der ligge flere forklaringer. Enten at de undervejs er nået til en konklusion om, at det ikke kunne lade sig gøre, eller at de grundet omstændighed som f.eks. hjemsendelse af lærerne på lønkomensation ikke kunne fuldføre ambitionen. Et væsentligt element er formodentligt også, at mange højskoler i begyndelsen havde en formodning om, at nedlukningen kun ville være kortvarig. I forbindelse med andre spørgsmål i spørgeskemaet peger mange således på, at de havde en forventning om, at eleverne kunne komme tilbage efter et par uger – og senest til påske – hvorfor det blot handlede om at træde vande for en stund. Da virkeligheden viste sig anderledes, lagde de fleste skoler om – blandt andet med hjemsendelse af lærerne på lønkomensation, som nævnt ovenfor.

Markant ved besvarelsen er dog særligt de 16 pct. (otte skoler), der svarer, at de så vidt muligt har forsøgt at fastholde det eksisterende skema i hele perioden, til trods for de udfordringer hjemsendelsen af eleverne har budt på. Den ene af de skoler, der markerer, at de har fastholdt det normale skema, er en af de fire højskoler, der ikke ligger placeret i Danmark, og som derfor har fungeret under andre præmisser i perioden (se også metodeafsnittet).

Der er ikke umiddelbart noget mønster blandt de skoler, der har forsøgt at fortsætte med fuldt skema, idet der blandt de otte skoler er en bred vifte af højskoletyper.⁵ Noget kunne dog tyde på, at der særligt er tale om skoler, der har fag, der knytter an til optagelsesprøver eller på anden måde har et stærkt fagligt fokus. Der er blandt de danske højskoler, der angiver, at de har fortsat med normalt skema, en stor andel – fem ud af syv – der samtidig angiver, at de har iværksat online aktiviteter, ”for at give eleverne den undervisning, de har en berettiget forventning om” (se figur 9). Blandt de øvrige skoler er det kun syv ud af 43, der angiver samme grund. De to sidste af de syv skoler har i et vist omfang elever med udfordringer af den ene eller anden art, som kan kræve faste rammer og strukturer, hvorfor det her kan have været både muligt og nødvendigt at fortsætte det normale skema.

I forhold til planlægningen af de pædagogiske aktiviteter, giver langt hovedparten af højskolerne udtryk for, at de – til trods for at nedlukningen kom pludseligt – lagde en fælles plan for, hvilke aktiviteter der skulle være for de hjemsendte elever.

---

⁵ Folkehøjskolernes Forening opererer med syv højskoletyper: Almene højskoler, Fagspecialiserede højskoler, Idrætshøjskoler, Kristne eller spirituelle højskoler, Livsstilshøjskoler, Seniorhøjskoler og Ungdomshøjskoler.

Figur 12: Hvordan er aktiviteterne under nedlukningen blevet til? (andel i pct.)

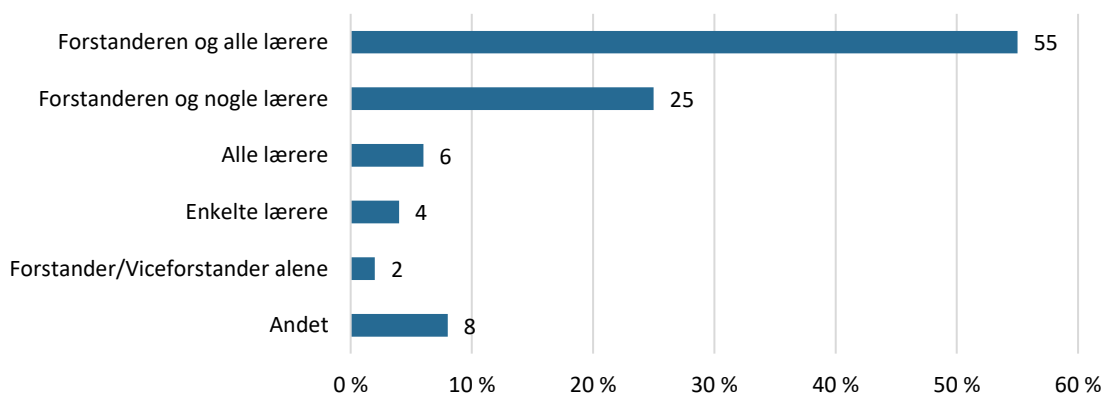

Figuren viser fordelingen af svar på spørgsmålet: Hvordan er aktiviteterne under nedlukningen blevet til? n = 51

Besvarelserne gør det dog ikke tydeligt, hvor detaljeret denne planlægning har været, men kommentarerne til spørgsmålet antyder, at der for det meste har været tale om en meget overordnet plan, som den enkelte lærer så har kunnet agere indenfor. Som en forstander meget typisk formulerer det: "Vi havde en fællesdiskussion om formatet, og derefter bød lærerne ind med indhold", som en forstander meget typisk formulerer det. Blandt de øvrige skoler, der ikke har ageret ud fra en samlet fælles plan, ligger begrundelserne primært i, at det i lyset den særlige situation ikke var meningsfuldt at forvente, at alle lærere kunne det samme. Derfor var det i stedet op til den enkelte lærers egen vurdering, hvad der skulle ske: "Det var absolut individuelt og frivilligt hvor meget og hvordan man var på som lærer".

Ser man på hvem der har været engageret i afviklingen aktiviteterne, svarer de fleste ligeledes, at det har både forstanderen og alle lærere.

Figur 13: Hvem har været involveret i at lave aktiviteterne for de hjemsendte elever? (andel i pct.)

Figuren viser fordelingen af respondenter på spørgsmålet: Hvem har været involveret i at lave aktiviteterne for de hjemsendte elever? n = 51

Dog påpeger mange, at der efter en måneds tid skete et skifte, da de herfra var nødsaget til at hjemsende hele eller dele af lærerkollegiet med løntilskud, hvorefter skolens ledelse alene eller med hjælp fra få lærere på skift har varetaget opgaven.

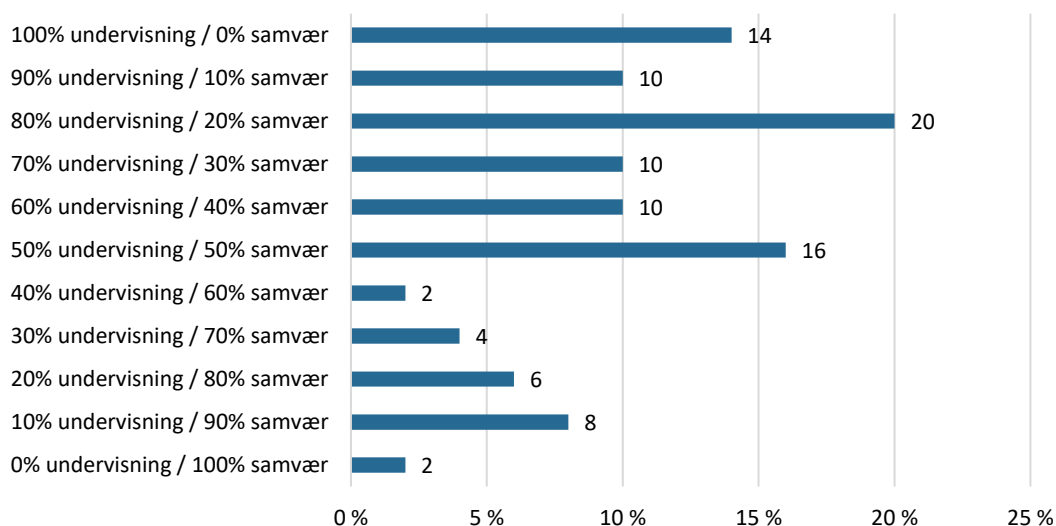
Særligt interessant er det, at en del skoler angiver, at foruden forstander og lærere har også det praktiske personale været engageret i at lave forskellige pædagogiske onlineaktiviteter. Det kan f.eks. være køkkenpersonale, der lavede små Youtube-videoer om, hvad man kunne lave af mad derhjemme, pedellen, der fortalte om, hvordan man lapper sin cykel, eller regnskabsføreren, der viser, hvordan man laver et husholdningsbudget.

Denne tendens passer ind i en mere generel udvikling blandt mange højskoler til at oprette flere hverdags-praktiske fag, ofte med deltagelse af det praktiske personale. Erfaringerne fra nedlukningen med også at inddrage det praktiske personale mere i de pædagogiske aktiviteter kan muligvis skubbe til denne udvikling. En anden væsentlig årsag er formodentlig også, at det praktiske personale grundet hjemsendelsen af eleverne ikke længere havde de samme arbejdsopgaver som normalt.

Pædagogiske aktiviteter

Ifølge højskoleloven kan højskolernes pædagogiske aktiviteter opdeles i henholdsvis undervisning og pædagogisk tilrettelagt samvær. I spørgeskemaet har vi derfor beholdt denne opdeling i forhold til at kaste lys over typen og omfanget af højskolernes aktiviteter under nedlukningen.

Figur 14: Fordelingen mellem samvær og undervisning (andel i pct.)

Figuren viser fordelingen af svar på spørgsmålet: Hvordan fordeler aktiviteterne sig cirka mellem undervisning og samvær? n = 51

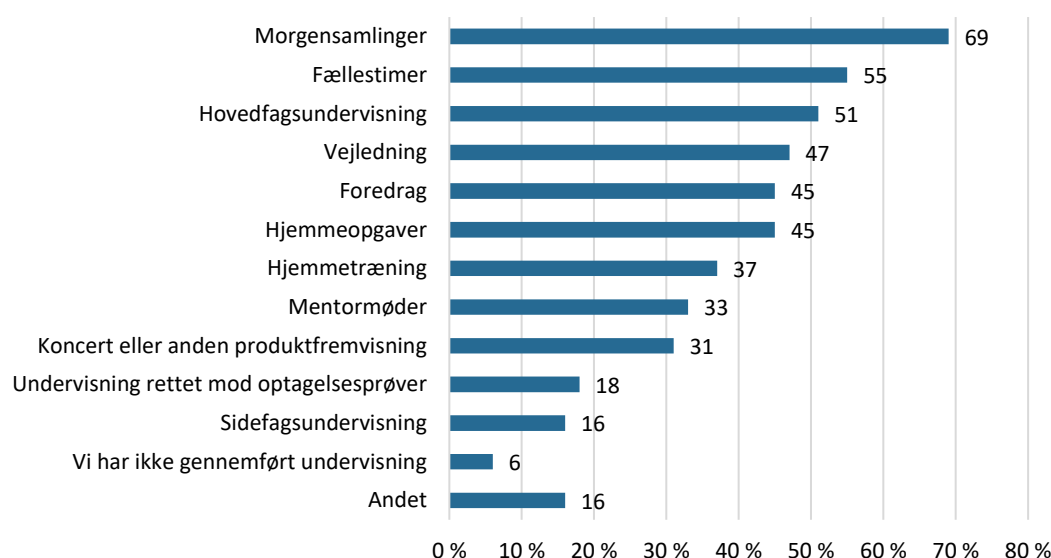
Det er tydeligt, at langt de fleste højskoler primært har fokuseret på undervisningsdelen. Dette er i sig selv måske ikke overraskende, da undervisningen i højere grad end samværet kan ses som formidling og dermed omlægges til online formater, mens højskolens samvær baserer sig på nærvær og fællesskab.

Dog understreger flere skoler, at de særligt har vægtet samværsaktiviteter for at holde kontakten til eleverne ved lige, mens undervisningen, grundet højskolernes fagudbud, har været svære at overføre til online formater, ikke mindst fordi mange af højskolefagene kræver adgang til bestemte undervisningsfaciliteter. Det er i den forbindelse også væsentligt at pege på, at de mest udbredte fag blandt højskolerne (særligt når det kommer til hovedfag/linjefag) er henholdsvis idrætsfag og musisk-kreative fag, mens mere boglige fag i dag udgør en mindre del af højskolernes undervisning – og primært som sidefag.⁶ En væsentlig grund til, at samværsaktiviteter ikke har fyldt mere, kan dog også skyldes, at man slet ikke ser det som en mulighed, som en forstander påpeger: "Jeg mener ikke man kan tale om en 'samværsaktivitet' per videomøde!!!".

Undervisning

Nedenstående figur viser, hvilke typer af undervisningsaktiviteter som højskolerne har udviklet under nedlukningen.

Figur 15: Gennemførte undervisningsaktiviteter (andel i pct.)

Figuren viser fordelingen af svar på spørgsmålet: Hvilke typer af undervisningsaktiviteter har I gennemført under nedlukningen? Det har været muligt at sætte flere kryds. n = 51

Figuren viser, at det er de mere klassiske højskoleaktiviteter som morgensamling og fællestimer, der i særlig grad har været foretrukket. Dette kan skyldes, at de har været nemmere umiddelbart at overføre til en online platform, da disse retter sig mod alle elever på én gang og ikke i samme omfang kræver direkte fysisk tilstedeværelse. Desuden kræver disse heller ikke et særligt set-up i forhold til lokaler eller udstyr, som mange af højskolernes fag gør (ikke mindst den musisk-kreative og idrætsfaglige undervisning).

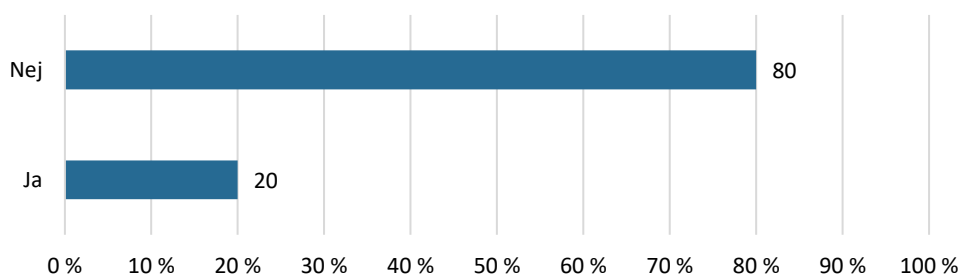
⁶ For en mere generel uddybning af højskolernes fagudbud se: Thøgersen, M., H. Bjerrum og J. Gydesen (2018): *Folkehøjskolerne i Danmark. Hvordan har de det?* Aarhus: Videncenter for Folkeoplysning.

Det kan dog også skyldes, at man med disse kerneaktiviteter har forsøgt at lægge vægt på det særlige ved højskolen. I lyset af højskolernes motivation for at gennemføre online aktiviteter (se ovenfor) kunne typen af undervisningsaktiviteter således godt pege på, at man har vægtet dem, som i videst muligt omfang skabte en fællesskabsfølelse og umiddelbar tilknytning til højskolen, også når det kom til undervisningen. Enkelte højskoler påpeger desuden, at undervisningsaktiviteterne alene var målrette de elever, der af forskellige omstændigheder var tvunget til at blive på højskolen, hvorfor der i disse tilfælde ikke var tale om onlineundervisning.

Med skiftet fra den vanlige højskoleundervisning til onlineundervisningen åbnede der sig et potentielt nyt mulighedsrum for typen af undervisningsaktiviteter. Mens en række af de normale undervisningsaktiviteter således ikke lod sig overføre til et online univers, kunne man forestille sig, at dette potentielt åbnede for nye undervisningsformater.

På spørgsmålet om, hvorvidt højskolerne under nedlukningen har gennemført aktiviteter, der adskiller sig markant fra den normale undervisning, svarer hovedparten af respondenterne imidlertid nej.

Figur 16: Adskilte de gennemførte undervisningsaktiviteter sig markant fra, hvad der normalt laves på højskolen? (andel i pct.)

Figuren viser fordelingen af respondenter på spørgsmålet: Har I under nedlukningen gennemført undervisningsaktiviteter, der adskiller sig markant fra, hvad I normalt laver på højskolen? (Udover, at aktiviteter blev gennemført via elektroniske medier? n = 51)

Det er dog, som en forstander gør opmærksom på, ganske svært at svare på det spørgsmål, da hele situationen omkring hjemsendelsen af eleverne og den deraf følgende onlineundervisning jo pr. definition gjorde alting anderledes. Når skolerne svarer nej på spørgsmålet, skyldes det derfor formodentlig, at der ikke har været nogle specifikke ambitioner om at lave nye og anderledes undervisningstyper. De aktiviteter, der har været gennemført, som adskiller sig fra den normale undervisning, kan primært deles op i to grupper: På den ene side dem, der gjorde brug af de muligheder, som gives i kraft af inddragelse af online elementer. Det kunne f.eks. være at opfinde nye småfag, der særligt egnede sig til online formidling. På den anden side dem, der gjorde brug af, at højskoleeleverne befandt sig i en anden ramme (derhjemme), end når de er en del af kostskolerammen. F.eks. aktiviteter som 'Vis mig dit hjem' eller 'Vis mig dit lokalområde'.

I vurderingen af, i hvilket omfang der har været tale om andre typer af aktiviteter end i den normale undervisning, er det dog her værd at bemærke, at det alene er forstanderne, der

har besvaret spørgeskemaet, og ikke de lærere, der konkret har stået med undervisningen. Besvarelsene kunne således tyde på, at forstanderne primært har besvaret spørgsmålet ud fra en vurdering af, om der har været nye fag. Det er således ikke umuligt, at lærernes egne vurderinger af, hvorvidt den måde de har tilrettelagt og afviklet undervisningen, udgør en markant forskel til den normale undervisning og dermed adskiller sig fra forstandernes opfattelse.⁷

Endeligt er det interessant, at vejledningsdelen har fyldt så meget af undervisningen. Det kan bl.a. skyldes, at det ikke har været muligt at gennemføre almindelig holdundervisning i de pågældende fag, og at man derfor har benyttet sig af en kombination af forskellige hjemmeopgaver og vejledning af de enkelte elever. Det er i den forbindelse interessant, at vejledning har været afholdt af langt flere højskoler end blot dem, hvis undervisning har sigtet på optagelsesprøver, der ofte ligger i foråret på netop det tidspunkt, elever var hjemsendte (f.eks. journalistisk, arkitektur, design og lign.). Det er dog også muligt, at skolerne her har markeret vejledning, ikke som direkte koblet til den faglige undervisning, men som et udtryk for deres generelle vejledningsforpligtelse overfor eleverne (herunder både uddannelses- og erhvervsvejledning og mere generel eksistentiel vejledning⁸).

Samvær

I lighed med undervisningen har højskolerne også i forhold til samværsaktiviteter under nedlukningen i udgangspunktet tyet til de velkendte højskoleaktiviteter.

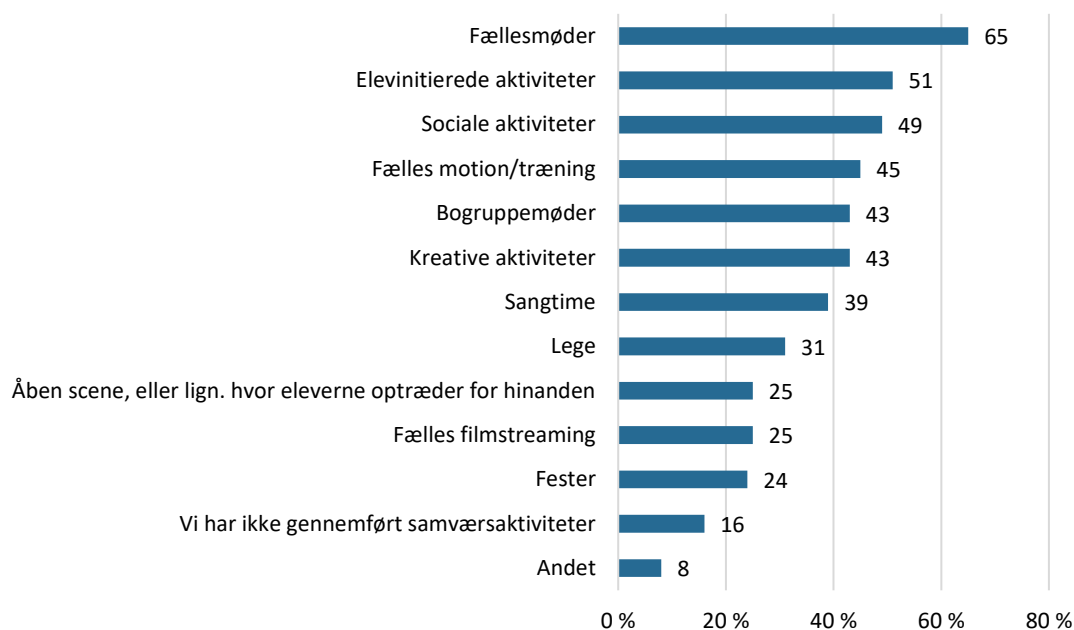
---

⁷ Som nævnt i indledningen er det alene spørgeskemaet til forstanderne, der danner grundlag for nærværende rapport. Materialet fra elever og lærere, i form af dagbøger og interviews er, naturligt nok, mere personligt, oplevelsesbaseret og praksisnært end de generelt mere overordnede besvarelser fra forstanderne på spørgeskemaet. Dette skyldes ikke mindst de forskellige typer af indsamlet materiale.

⁸ For mere om højskolernes vejledningsopgave se f.eks. Thomsen, R. (2009): *Vejledning i fællesskab*. Danmark: Schulz og Hansen, F.T (2008): *Det var, som om de havde en kærlighed til det, de gjorde – om den eksistentielle dimension i højskolens uddannelses- og erhvervsvejledning*. København: Folkehøjskolernes Forening.

Figur 17: Gennemførte typer af samværsaktiviteter under nedlukningen (andel i pct.)

Figuren viser fordelingen af svar på spørgsmålet: Hvilke typer af samværsaktiviteter har I gennemført under nedlukningen? Det har været muligt at sætte flere kryds. n = 51

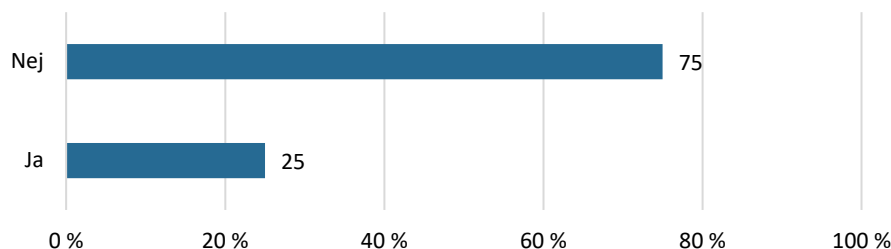
Fællesmøderne har været brugt til at samle eleverne ikke mindst omkring information i forhold til den unormale situation, hvorfor nogle højskoler under nedlukningen har haft flere fællesmøder end normalt. En højskole skriver f.eks. i kommentarerne, at man har haft et dagligt fællesmøde, men fællesmøderne er også blevet brugt som et mere generelt forum, hvor eleverne kunne tjekke ind i forhold til at holde kontakten til skolen og de øvrige elever.

Et væsentligt element hos mange af højskolerne, som ikke mindst udviklede sig i løbet af perioden, var de elevinitierede aktiviteter. Langt de fleste højskoler benytter sig i den normale hverdag af elevinitierede eller elevstyrede aktiviteter som en del af samværsaktiviteterne i mere eller mindre organiserede formater (ofte knyttet an til forskellige former for aktivitetsudvalg). Da mange af højskolerne oplevede, at de som nedlukningsperioden skred frem, måtte kæmpe med elevernes deltagelse (se mere herom i afsnittet 'Elevernes deltagelse'), forsøgte flere at øge andel af elevinitierede aktiviteter i forsøget på at engagere eleverne.

Otte højskoler markerer på spørgsmålet, at de slet ikke har afholdt samværsaktiviteter, mens det på spørgsmålet om fordelingen mellem undervisning og samvær kun var syv skoler, der markerede, at de alene havde fokuseret på undervisning. For flere højskoler gælder det dog, at i forhold til samværsaktiviteterne var disse alene målrettet de elever, der blev på skolen. En enkelt skole skriver i kommentarerne, at skellet mellem undervisning og samvær har været flydende, da den unormale situation har krævet, at man i forhold til en lang række aktiviteter tænkte anderledes end normalt.

At højskolerne i vid udstrækning har holdt fast ved de mere velkendte formater, viser sig også i, at flertallet ikke har haft samværsaktiviteter, der adskiller sig fra normalen.

Figur 18: Adskilte de gennemførte samværsaktiviteter sig markant fra, hvad der normalt laves på højskolen? (andel i pct.)

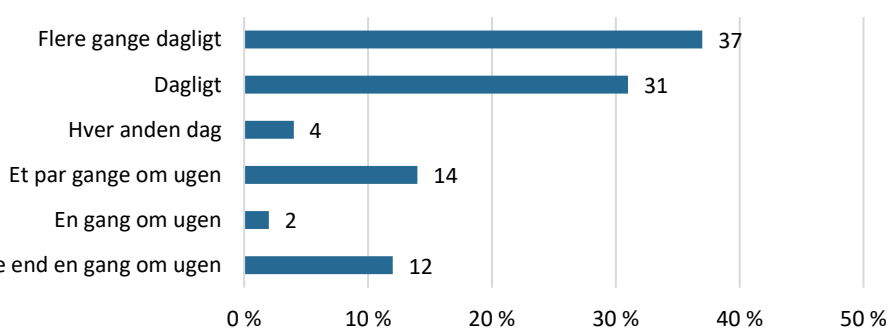
Figuren viser fordelingen af svar på spørgsmålet: Har I under nedlukningen gennemført samværsaktiviteter, der adskiller sig markant fra, hvad I normalt laver på højskolen? (Udover, at aktiviteterne blev gennemført via elektroniske medier). n = 51

De ting, der nævnes, er f.eks. se film eller høre podcast sammen, udveksling af kulturaktiviteter man kan lave derhjemme, online quizzes, virtuelle besøg hos hinanden m.v. Det er dog kun et fåtal af de skoler, der markerer, at de har afholdt nye former for samværsaktiviteter, der uddyber, hvilke det drejer sig om. Som beskrevet ovenfor har en del højskoler kæmpet med eller helt afstået fra at tage livtag med samværsaktiviteter. Det ses således også i deres besvarelser af spørgeskemaet, hvor de ikke i samme omfang som mange af de øvrige spørgsmål besvarer de åbne kommentarmuligheder.

Omfanget og udvikling af aktiviteterne

Det følgende afsnit ser nærmere på omfanget af højskolernes aktiviteter, og ikke mindst hvordan disse udviklede sig hen over perioden med nedlukning. Til trods for at nedlukningen af højskolerne, som nævnt ovenfor, på mange måder kom bag på de fleste højskoler, har der for de fleste højskoler fra begyndelsen været et højt aktivitetsniveau. Som nedenstående tabel viser, har langt de fleste højskoler lavet onlineaktiviteter for eleverne dagligt eller flere gange dagligt.

Figur 19: Hvor ofte blev der gennemført aktiviteter på en typisk uge under nedlukningen? (andel i pct.)

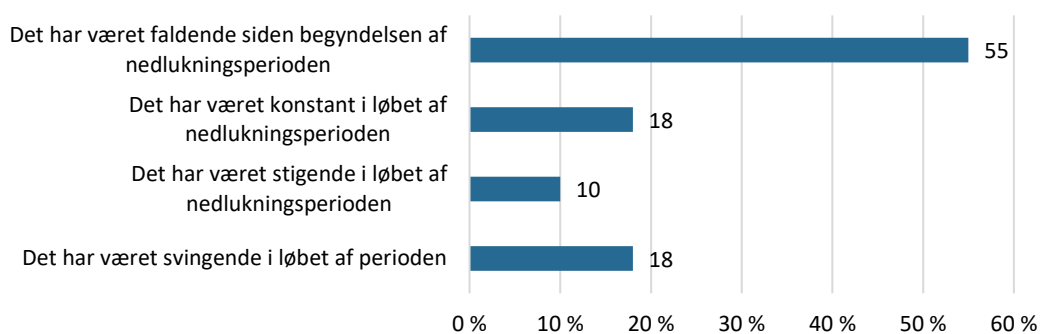

Figuren viser fordelingen af svar på spørgsmålet: Hvor ofte har I gennemført aktiviteter på en typisk uge under nedlukningen (både undervisning og samvær)? n = 51

Blandt de skoler, der ikke havde daglig kontakt med eleverne, angives det som grund, at man enten ikke havde ressourcer til det eller ikke fandt det meningsfuldt at forsøge at gennemføre noget, der skulle matche den normale højskole. Et par skoler angiver desuden i kommentarerne, at der er tale om daglige aktiviteter for de elever, der måtte blive på skolen, da de ikke havde aktiviteter målrettet de hjemsendte elever.

Enkelte skoler har forsøgt at opretholde dette niveau igennem hele nedlukningsperioden: "Vi har haft virtuel højskole i hele forløbet med daglige morgensamlinger og med to-tre indslag på Zoom per dag. Vi holdt også virtuelle højskolegruppemøder hver anden uge". Det gælder dog for langt de fleste skoler, at det høje aktivitetsniveau ikke var stabilt over perioden med nedlukningen.

Figur 20: Hvordan har aktivitetsniveauet samlet set udviklet sig i nedlukningsperioden? (andel i pct.)

Figuren viser fordelingen af svar på spørgsmålet: Hvordan har jeres aktivitetsniveau samlet set (undervisnings- og samværsaktiviteter) udviklet sig i løbet af nedlukningsperioden? n = 51

I lyset af de uddybende kommentarer til spørgsmålet, er der to helt overordnede grunde til, at hovedparten af skolerne angiver, at deres aktivitetsniveau har været faldende eller svingende.

Den første grund er, at de efter nogle uger var tvunget til at sende lærerne hjem med lønkomensation, hvorfor de herefter ikke kunne opretholde det samme aktivitetsniveau. Højskolerne har tydeligvis gjort forskellig brug af lønkompositionsordningen. Nogle højskoler har således sendt alle eller flertallet af lærerne hjem og derefter ladet de tilbageværende stå for kontakten til eleverne. Andre har derimod ladet lærerne hjemsende på skift, så der hele tiden var forskellige lærere på arbejde til at stå for de forskellige onlineaktiviteter. Samlet set gælder det dog for alle de skoler, der havde lærere på lønkomensation, at det havde indflydelse på omfanget af deres aktiviteter.

Den anden grund er, at mange af højskolerne oplevede, at der efter de første uger skete et fald i elevernes interesse for at deltage i de online aktiviteter, både når det gælder undervisning og samvær: "Vi lagde hårdt ud med stor opbakning, men som tiden gik, faldt eleverne fra, og vi skar undervejs ned på omfanget", som en forstander fortæller. Denne oplevelse af elevernes faldende interesse oplevedes også af de skoler, der forsøgte at holde aktivitetsniveauet konstant:

”Vores tilbud – både undervisning og samvær – har været konstant, men elevernes aktivitetsniveau har været faldende. Jeg spurgte eleverne på et tidspunkt om vores tilbud om undervisnings- og samværsaktiviteter – flere svarede, at de var glade for alt det, vi arrangerede (elevernes ord) for dem, men de synes, det var rigtigt svært at finde motivationen, udenfor højskolen, uden de andre elever og uden højskolens faciliteter”.

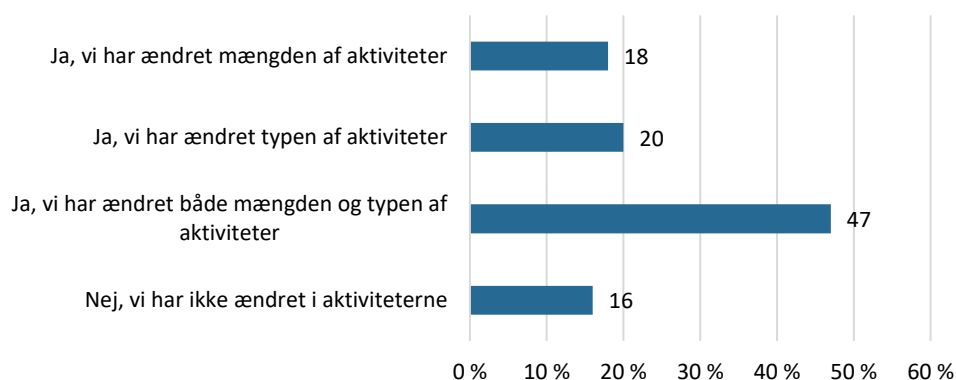
Kommentar fra spørgeskema

Årsagen til, at nogle skoler oplevede en svingende aktivitet, kan skyldes, at man efter først at have oplevet en faldende aktivitet intensiverede indsatsen igen, da det stod klart, at eleverne kunne vende tilbage til højskolen: ”Vi havde høj aktivitet de første uger, dernæst nogle roligere uger, og til sidst høj aktivitet igen op til genåbningen”. En anden grund til svingninger i niveauet var, at lærerne stod overfor en stejl læringskurve med overgangen til online aktiviteter, og derfor oplevede både op- og nedture.

De fem skoler, der havde en stigning i aktivitetsniveauet, var alle skoler med mange elever, der af forskellige grunde måtte blive på skolen under nedlukningen (se ovenfor). Det kunne således tyde på, at tilstedeværelsen af elever på skolen, som skulle tilbydes undervisnings- og samværsaktiviteter, også har smittet af på, hvad man har tilbudt de hjemsendte elever, samt at disse skoler har haft et andet behov for at have lærere på arbejde frem for at sende dem hjem på lønkomensation.

Nedenstående figur viser, hvorledes højskolerne ændrede aktiviteterne over perioden.

Figur 21: Ændringer i de gennemførte aktiviteter, fra nedlukningen til genåbningen (andel i pct.)

Figuren viser fordelingen af svar på spørgsmålet: Har der været ændringer i de aktiviteter, I har gennemført, hen over perioden fra nedlukning til genåbning? n = 51

I lyset af at mange højskoler både måtte hjemsende lærere på lønkomensation og har oplevet faldende interesse fra eleverne, er det derfor ikke underligt, at mange har set sig nødsaget til at ændre både mængden og typen af aktiviteter: ”Vi har koncentreret aktiviteterne, så kvalitet har gradvist fyldt mere end kvantitet. Årsagen: En blanding af kræfter og tilslutning”. Især gælder det for en del højskoler, at ambitionen om at holde højskolen kørende blev afløst af en ambition om at bibeholde kontakten: ”Vi har mere og mere fokuseret på at aktivere eleverne i vores samlinger og lavet åbne fora, hvor formålet var ’bare at sige hej’ til

hinanden. De første tre uger var meget indholdstunge. Derfor skiftede vi konceptet”, som en forstander fortæller.

En del højskoler gik også fra at lave aktiviteter, der var målrettet mindre grupper af elever (f.eks. de normale fag), til mere at fokusere på hele elevflokket: ”Vi har undervejs indført flere fællesaktiviteter, først og fremmest i form af udstillinger og fællesmøder”. En årsag til ændringerne, som går igen hos flere af højskolerne, var, at motivationen hos eleverne dalede hver gang genåbningen af skolerne blev udskudt:

”Elevernes ønske om og villighed til at lave opgaver faldt markant for hver gang, vi ikke kunne genåbne. De fleste var dog med til fællesmøder. Morgensamlinger var et hit. Men rigtig mange så dem forskudt”.

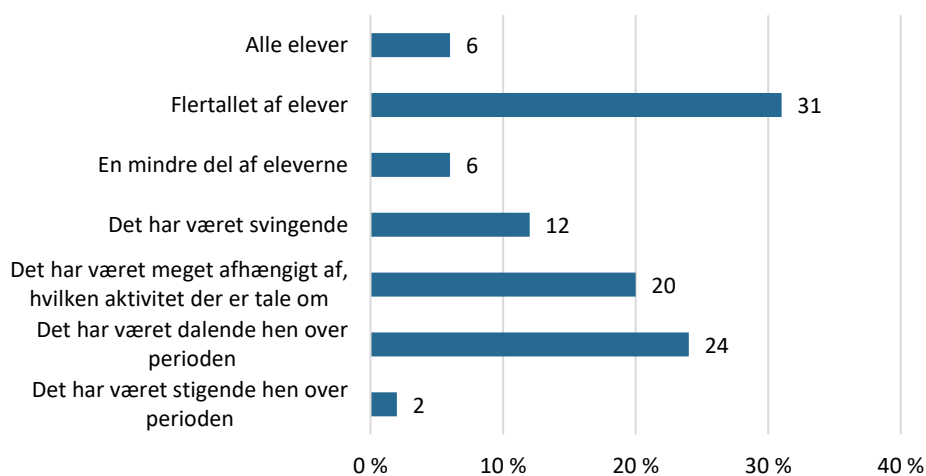
Kommentar fra spørgeskema

Andre har forsøgt at imødekomme udfordringer ved at ændre på typen og deltagelsen i aktiviteterne: ”Generelt har aktiviteterne udviklet sig til større og større elevinvolvering. Dette var nødvendigt for at fastholde engagement”, som en forstander fortæller.

Elevernes deltagelse

I mange af de åbne kommentarer til de forskellige spørgsmål i spørgeskemaet angiver højskolerne, som allerede nævnt, at det har været svært at fastholde elevernes engagement i de online aktiviteter – ikke mindst som nedlukningsperioden skred frem. Udfordringerne har her været mange, ikke mindst den stigende usikkerhed om hvorvidt højskolerne overhovedet nåede at åbne op igen for forårets elevhold. Derfor har mange skoler haft en del elever, der kastede sig over andre gøremål efter hjemsendelsen end at deltage i de af højskolen arrangerede aktiviteter. Ser man på, hvordan det fordeler sig på spørgsmålet om, hvor mange elever der har deltaget i aktiviteterne under nedlukningen, fordeler det sig som følger:

Figur 22: Hvor mange elever har deltaget i aktiviteterne? (andel i pct)

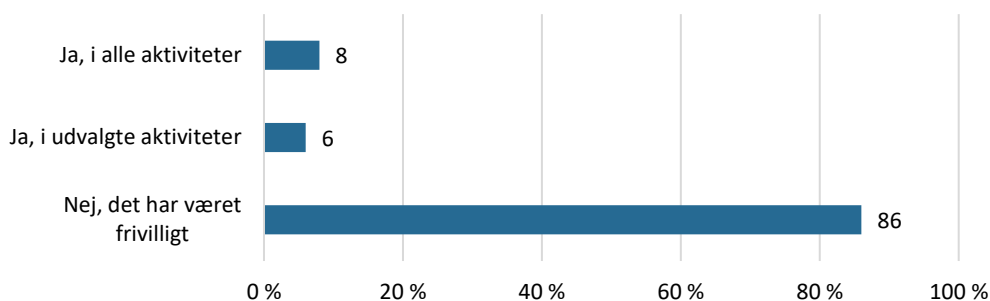

Figuren viser andelen af svar på spørgsmålet: Hvor mange elever har deltaget i aktiviteterne (både undervisning og samvær)? n = 51

Besvarelsen af spørgsmålet viser dog også, at højskolerne har forstået det ganske forskelligt. Blandt flere af de skoler, der svarer, at 'alle elever' eller 'flertallet af eleverne' har deltaget, henviser de til, at der er tale om de elever, der blev på skolen. Der er også i disse to grupper flere, der noterer, at 'alle elever' eller 'flertallet af eleverne' har deltaget i undervisning og samværsaktiviteter, men at der ikke er tale om, at de dermed har deltaget i alle aktiviteter, men derimod at de fleste elever har deltaget i nogle aktiviteter. Nogle skoler gør dog også opmærksom på, at de reelt ikke ved det, da de ikke har opgjort, hvor mange elever der har deltaget.

For at undersøge i hvilket omfang højskolerne forsøgte at videreføre aktiviteterne for eleverne på en sådan måde, at de fortsat kunne opkræve elevbetaling, blev der spurgt ind til, hvorvidt de gennemførte aktiviteter var obligatoriske.

Figur 23: Har det været obligatorisk for eleverne at deltage i aktiviteterne? (andel i pct.)

Figuren viser fordelingen af højskoler, ift. om det har været obligatorisk for deres elever at deltage i aktiviteterne. n = 51

Der er dog ikke umiddelbart noget, der tyder på, at det har været intentionen for nogen skoler. I hvert fald ikke igennem hele perioden. Dette passer også med svarerne på spørgsmålet om ambitionen med at iværksætte aktiviteter for de hjemsendte elever (se ovenfor). Noget kunne dog tyde på, at nogle skoler oprindeligt påtænkte at fortsætte med at tage elevbetaling i begyndelsen af nedlukningen, da der var en berettiget forventning om, at hjemsendelsen kun skulle vare et par uger, hvorefter højskolen ville blive genoptaget på normal vis. Da dette ikke skete, har det ikke været meningsfuldt at forfølge dette spor.

For langt de fleste skoler har der altså været tale om frivillige aktiviteter: "Det var svært at tal om "obligatorisk" når de lige skulle forlade skolen. Men vi prøvede at forklare hvor vigtigt det var at bygge og holde på vores fællesskab", som en forstander fortæller. En tilgang, der flugter med forklaringen om, at aktiviteterne var til for at bevare fællesskabet og holde kontakten til eleverne. To af de skoler, der angiver, at det var obligatorisk for eleverne at deltage, henviser i kommentarerne til, at der er tale om de elever, der måtte blive på skolen, mens de øvrige ikke angiver nogen nærmere grund.

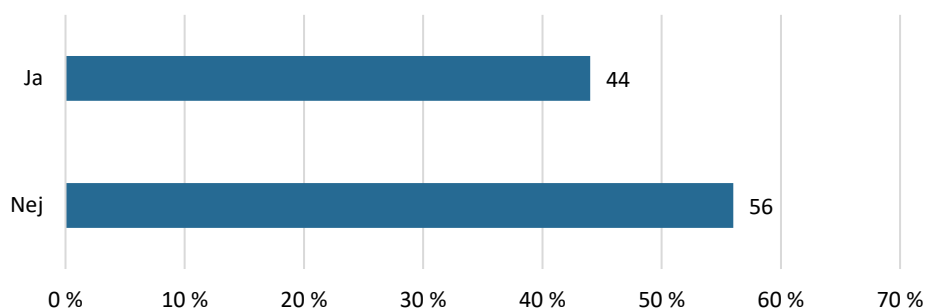
Andre aktiviteter

Det ligger i højskolernes natur, at de ikke kun er til for de elever, der lige nu og her er indskrevet på skolen. For mange højskoler er det således helt naturligt at invitere andre, ikke mindst lokalsamfundet, ind til en række forskellige aktiviteter af folkeoplysende karakter. I

en undersøgelse af højskolerne foretaget af Videntcenter for Folkeoplysning i 2018 fremgår det, at det særligt drejer sig om "højskoleaftener, fællesspisninger, grundlovmøder, udstillinger, foredrag, koncerter, idrætsstævner mv"⁹, ligesom højskolerne i vidt omfang samarbejder med lokale foreninger etc. Det fremgår desuden af Folkehøjskolernes Forening i Danmarks strategi, at man frem mod 2022 vil arbejde for, at "Folkehøjskolens folkeoplysende aktiviteter fremtræder som et vigtigt bidrag til udviklingen af lokalsamfundet", samt at man ønsker at medvirke til "nye lokale folkeoplysningsprojekter, der anerkendes lokalt, folkeligt og politisk."¹⁰

Med inddragelsen af onlineaktiviteter åbnedes der potentielt også nye muligheder for at nå andre målgrupper end blot de elever, der er indskrevet på højskolen. Derfor spørges der i spørgeskemaet også ind til, om man i denne situation har henvendt sine aktiviteter til andre målgrupper.

Figur 24: Er der gennemført aktiviteter målrettet andre end de hjemsendte elever? (andel i pct.)

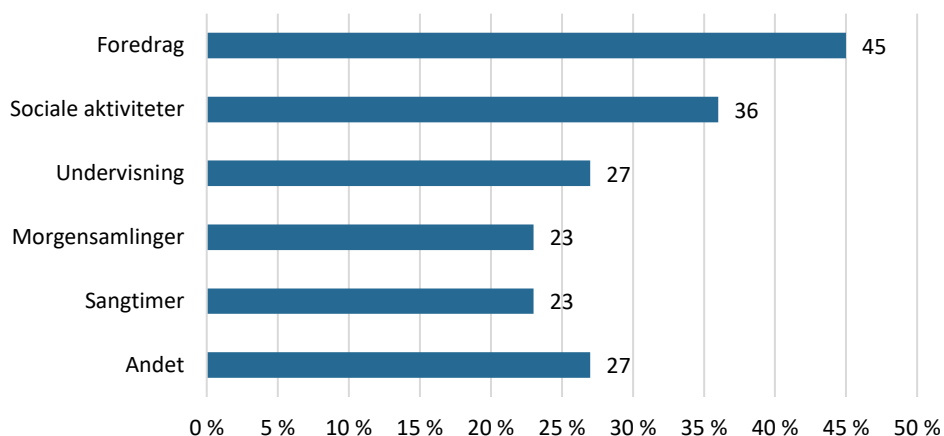
Figuren viser fordelingen af svar på spørgsmålet: Har I under nedlukningen gennemført aktiviteter målrettet andre end de hjemsendte elever? n = 50

I lyset af at stort set alle højskoler lavede onlineaktiviteter, kan det måske undre, at flertallet ikke har lavet onlineaktiviteter målrettet andre end de hjemsendte elever, ikke mindst fordi mange skoler under nedlukninger lagde ting ud på deres åbne online profiler. En mulig grund til dette kan være, at de har tænkt aktiviteterne som primært henvendt til eleverne og så blot gjort dem tilgængelige for alle andre. Omvendt kan man pege på det overraskende i, at så mange har svaret ja i en krisetid, hvor de har haft fokus på at holde kontakt til eleverne og har været usikre på fremtiden.

⁹ S. 78 i Thøgersen, M., H. Bjerrum og J. Gydesen (2018): *Folkehøjskolerne i Danmark. Hvordan har de det?* Aarhus: Videntcenter for Folkeoplysning.

¹⁰ Folkehøjskolernes Forening i Danmark (2017): *FFDs strategi – for periode 2018-2022.* <https://www.ffd.dk/media/9784/strategi-for-folkehoejskolernes-forening-2017-22.pdf>

Figur 25: Hvilken type af aktiviteter var målrettet andre end de hjemsendte elever? (andel i pct.)

Figuren viser, hvilke aktiviteter højskolerne lavede, såfremt de lavede aktiviteter, der var målrettet andre end eleverne. Det har været muligt at sætte flere kryds. n = 22

Der er her primært tale om tre målgrupper, som disse aktiviteter henvendte sig til. Den målgruppe, der nævnes oftest, er tidligere elever. På den måde har man benyttet sig af, at de aktiviteter, der allerede er sat i værk, ikke kun kan bruges til at holde kontakten til de hjemsendte elever ved lige, men også at de kan bruges til at holde kontakt til tidligere elever, der ofte udgør et helt afgørende element i skolernes rekrutteringsarbejde.

Den anden gruppe, der nævnes, er folk i højskolens umiddelbare nærområde. Mange højskole inviterer ofte de lokale ind til skolens foredragsaftner og lignende, og her har man så forsøgt at bibeholde dette element ved især at henvende sig med foredrag og sangaftner, som de lokale kunne deltage i – nu blot online.

Den tredje gruppe er kommende elever. Her er der tale om, at dele af de online aktiviteter er blevet brugt direkte i skolens markedsføring. De fleste skoler har i dag allerede hjemmesider med filmklip og lignende, som benytter sig af online elementer, men her tilføjet aktiviteter, som før kun kunne opleves ved besøg på skolen. Flere skoler har på den måde lavet online rundvisninger for kommende elever, ligesom online versioner af morgensamlinger og fællestimer har kunnet give mulige nye elever en forsmag på, hvad højskolelivet indebærer.

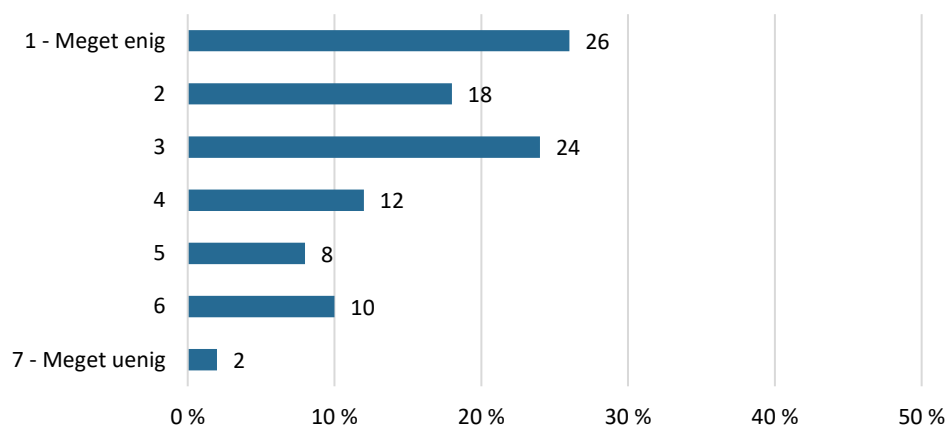
Kapitel 3: Erfaringer med den nedlukkede højskole

At nedlukningen og hjemsendelsen af eleverne har budt på store udfordringer for højskolerne kommer ikke umiddelbart som nogen overraskelse. Som med alle andre institutioner, der måtte lukke ned pga. corona, var det med ganske kort varsel og uden viden om, hvordan forløbet efterfølgende ville udvikle sig. I det foregående har fokus primært været på, hvad højskolerne konkret gjorde stillet over for denne udfordring. Dette afsluttende kapitel ser nærmere på de erfaringer, højskolerne gjorde sig, og deres holdninger til den nedlukkede højskole. Som afslutning på spørgeskemaet, blev de deltagende højskoler dels bedt om at svare på, hvor enige de var i en række udsagn om nedlukningen, og dels kort beskrive deres erfaringer med nedlukningen. Det er dette materiale, der danner grundlaget for analysen af højskolernes erfaringer med og holdninger til nedlukningen.

Videreførelse af højskolen

Som allerede omtalt, har brugen af onlineaktiviteter efter hjemsendelsen for mange højskoler været en mulighed for at bevare kontakten til eleverne og dermed en mulighed for at videreføre højskolen under vanskelige vilkår.

Figur 26: Har onlineaktiviteterne givet mulighed for at videreføre højskolen i en svær tid? (andel i pct.)

Figuren viser fordelingen af forstandernes syn på, om onlineaktiviteterne har givet dem muligheden for at videreføre højskolen i en svær tid. n = 50

For mange har der været tale om, at man som skole havde en forpligtelse over for de elever, man allerede havde haft i huset:

”Det føltes i første omgang som en forpligtigelse til at tage hånd om vores elever i denne for alle mærkelige tid. På denne måde kunne vi udveksle tanker og holde gejsten oppe. Derefter var der naturligvis også en ambition om at være skole”.

Kommentar fra spørgeskema

Der har således ikke i nævneværdig grad været tale om at levere en vare, men mere om relationen til eleverne: ”Det har været fint at have kontakt med alle elever og tilbyde dem forskellige aktiviteter. Dejligt at have den virtuelle kontakt både for os og for eleverne

indbyrdes – en flig af det der var inden nedlukningen”, som en forstander udtrykker det. Dette kan også ses i lyset af højskolernes besvarelse af spørgsmålet om, hvorfor de har gennemført pædagogiske aktiviteter efter nedlukningen (se ovenfor), hvor kun 24 pct. af højskolerne svarer, at det skyldes ønsket om at give eleverne den undervisning, de har en berettiget forventning om. Ønsket om at videreføre højskolen har dog ikke kun haft en betydning i forhold til eleverne, men også i forhold til, at man fortsat har kunnet opfatte sig selv som en fungerende højskole:

”Det har været meningsfuldt at gennemføre onlineaktiviteter under nedlukningen i forhold til, at give eleverne så meget med som muligt og i forhold til at vi forstår os som en højskole, der er i gang, og som har et formål”.

Kommentar til spørgeskema

At der for mange har været tale om en videreførelse af noget allerede eksisterende, har også spillet ind på, hvordan man har opfattet sine aktiviteter under nedlukning. Flere gør således opmærksom på, at det særligt er i kraft af det allerede eksisterende fællesskab fra nogle måneders normalt højskoleforløb inden hjemsendelsen, at det var meningsfuldt at iværksætte aktiviteter, der kunne fortsætte højskolen: ”Det har været interessant at se hvor stærkt et fællesskab eleverne var i stand til at bygge op på 2½ måned. Det har været årsagen til løbende tilslutning til digitale aktiviteter og ikke mindst at 120 ud af 129 kom tilbage til højskolen i juni måned”.

Det at kunne bygge videre på allerede eksisterende fælles erfaringer har for nogle været et afsæt til at overkomme udfordringer, og vende det til noget positivt:

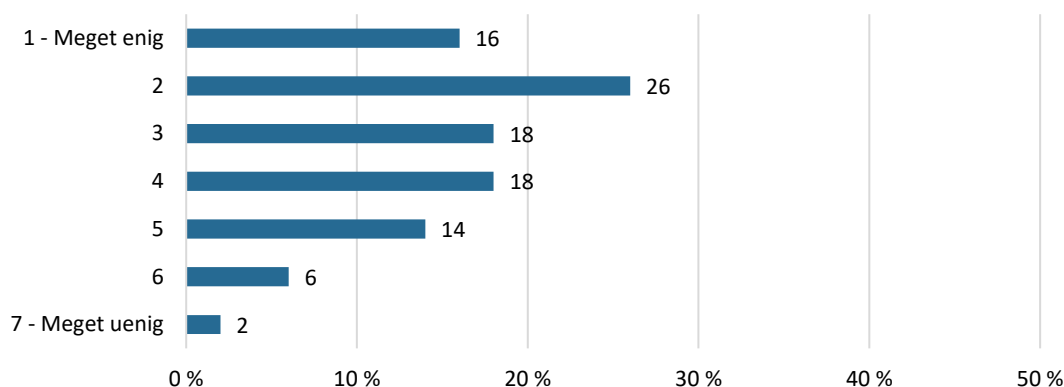
”Kontakten og samværet vi nåede inden, har været hele grundlaget for, at vi kunne holde fællesskabet sammen under nedlukningen. Alle, både lærere og elever, har følt sig fastholdt og tilknyttede i hele perioden. Og vi har oplevet, at vi har haft stort ejerskab, vi har bevist vores skaberkraft og evne til at flytte os rigtig langt på meget kort tid, og vi har følt en kæmpe stolthed over, hvad vi har kunnet opnå ved at designe og formidle gennem et så fremmed medie”.

Kommentar fra spørgeskema

En stejl læringskurve

Denne oplevelse af at vende udfordringen til noget positivt går igen hos mange af højskolerne, ikke mindst når det kommer til den helt afgørende udfordring, det var at skulle give sig i kast med et format, som stort set ingen højskoler havde erfaring med.

Figur 27: Onlineaktiviteterne har budt på en stejl læringskurve for både lærere og elever, men også gode oplevelser (andel i pct.)

Figuren viser højskoleforstandernes syn på hvorvidt onlineaktiviteterne har budt på en stejl læringskurve, men også gode oplevelser. n = 50

Flere højskoler giver udtryk for, at det, som umiddelbart forekom svært og uoverskueligt, blev vendt til noget positivt for både lærere og elever: "Vi har skullet tænke anderledes i tilblivelsen af aktiviteter, og tilpasse det vilkårene, og indimellem hoppe ud på de 70.000 favne, men vi er blevet grebet og har grebet undervejs", som en forstander uddyber. For mange var det særligt den pludselige overgang, der bød på udfordringer, da man ikke havde mulighed for at forberede sig, men som også gjort skolerne opmærksomme på, hvad der er det særlige ved højskolen:

"Det har været svært at skulle omstilles fra den ene dag til den anden. Betragtet som et eksperiment var det aldrig lykkedes at sætte i gang uden Covid-19, som en udefra kommende nødvendighed. Aktiviteter under nedlukning har givet et eksplicit indblik i, hvad højskole er".

Kommentar fra spørgeskema

For nogle bliver dette, at man bliver sat i en uvant position, ligefrem befordrende for skolens opgave:

"Jeg synes, vi har haft gode erfaring med gennemførelse af aktiviteter. Det krævende rigtig meget af undervisere og elever, at få det virtuelle til at fungere så godt som muligt, men i mange sammenhænge har det virkelig rykket. Der har også været det, man pædagogisk kunne kalde optimal frustration, men det er jo i virkeligheden befordrende for at lære og udvikle".

Kommentar fra spørgeskema

For en del af højskolerne har det således nok været både besværligt og ubelejligt, men når alt kommer til alt, har de følt, at de trods alt er kommet godt igennem perioden og er ligefrem nået til en erkendelse af, at de har klaret det helt godt: "Det har været hårdt, men det har også været sjovt og lærerigt, og har medført refleksion over andre måder at forberede sig på". Eller som en anden forstander opsummerer: "Kunne vi vælge, havde vi helst været foruden, men når forholdene var som de var, er det gået overraskende godt".

Nye muligheder

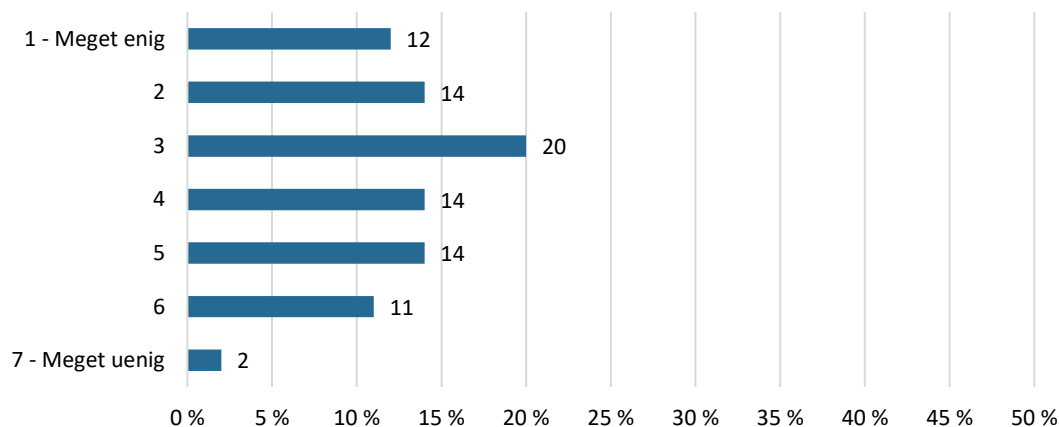
Disse positive erfaringer med onlineaktiviteter har for nogle skoler betydet, at de er blevet opmærksomme på nye muligheder, som de ikke havde set før:

”Onlineaktiviteter har åbnet vores øjne for, at det kan være godt at have denne mulighed i værktøjskassen. Ikke kun ift. corona, men også for at have mulighed for at elever, der bliver syge i længere perioder, kan opretholde en tilknytning til holdet. Desuden at det også med tilstedeværelse kan være nyttigt at have fælles erfaring med elektroniske læringsplatforme”.

Kommentar fra spørgeskema

Ser man på besvarelserne, mener knap halvdelen af de højskoler, der har besvaret spørgeskemaet, at de i større eller mindre grad er blevet opmærksomme på nye muligheder efter brugen af onlineaktiviteter.

Figur 28: Onlineaktiviteterne har åbnet helt nye muligheder for højskolerne (andel i pct.)

Figuren viser højskoleforstandernes syn på, hvorvidt onlineaktiviteterne har åbnet nye muligheder for højskolerne. n = 50

Det gælder både i forhold til konkrete aktiviteter, skolernes egen interne organisering, hvem man henvender sig til, og i hvordan man formidler sit virke:

”Som så mange andre steder er det mest vores mødeformater, der kommer til at ændre sig for eftertiden. Derudover holder vi fast i at sende lejlighedsvis onlinehøjskole for et nyt publikum på SoMe og som kontakt til vores tidligere elever og kursister”.

Kommentar fra spørgeskema

Lige som de online formater giver nye muligheder for undervisningen, ikke mindst i forhold til at kunne inddrage et større udvalg af gæstelærere. En forstander beskriver i sin kommentar, at de under nedlukningen ”lærte meget og har arbejdet med, hvordan vi kan bruge erfaringerne i praksis fremover. F.eks. vil vi begynde at invitere til 30 min. oplæg fra en gæsteunderviser indimellem, frem for at få dem fysisk på skolen hver gang”.

Et punkt, som flere peger på, er, hvordan de onlineaktiviteter giver dem mulighed for at nå ud til andre end de elever, der går på skolen lige nu. Det gælder f.eks. tidligere elever, som

man med de online platforme kan få en tættere relation til: En forstander fortæller således, at "det er svært at lave virtuel højskole for elever, vi endnu ikke har en relation med. Men det egner sig godt til 'eftertilbud', til at lade dem opleve at de er 'en del af en os'". Samtidig kan aktiviteterne også bruges til at nå længere ud end til dem, der har mulighed for at besøge højskolen fysisk: "Vi regner med fremadrettet at streame nogle af vores arrangementer og sangaftener, fordi andre uden for højskolen gerne vil se med".

Et afgørende træk i forhold til, om der er tale om en positiv mulighed, synes at være, hvordan man går til problemstillingen. Således fortæller en forstander, at det handler om at acceptere den præmis, der følger med den nedluktede højskole, velvidende at det ikke lever op til idealet:

"Det er faktisk muligt at lave meningsdannende højskole viralt. I virkeligheden handler det om at acceptere præmissen. Man kan godt 'bilde sig ind' at det der foregår, er højskoleundervisning/højskolesamvær".

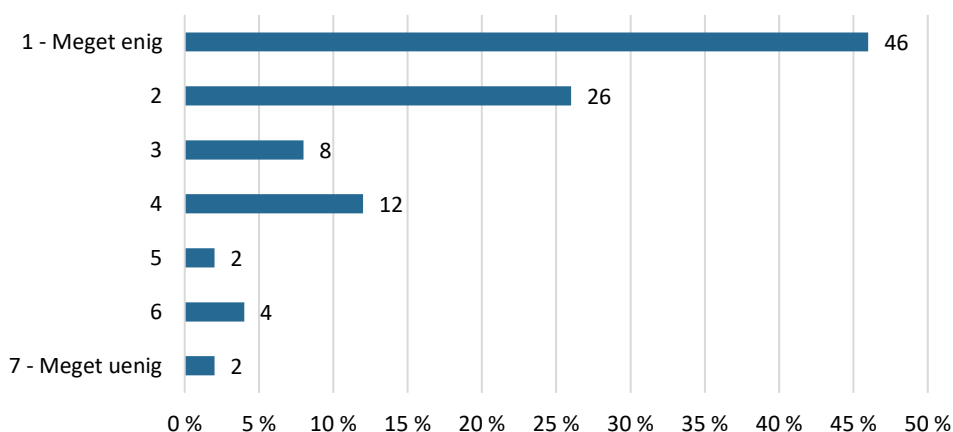
Kommentar fra spørgeskema

Det er dog også tydeligt, som figur 28 viser, at der er delte holdninger om, hvorvidt erfaringer fra nedlukningen har ledt til nye muligheder.

En nødløsning

At der har været tale om udfordringer til højskolerne, og ikke bare nye muligheder, bliver også tydeligt på spørgsmålet om, hvorvidt der har været tale om en nødløsning.

Figur 29: Onlineaktiviteterne har været en nødløsning i mangel af bedre (andel i pct.)

Figuren viser højskoleforstandernes syn på, hvorvidt onlineaktiviteterne har været en nødløsning, i mangel af bedre. n = 50

Det er her tydeligt, at langt hovedparten af højskolerne helt overordnet set ser deres online aktiviteter som en nødløsning i mangel af bedre. Det er her ikke mindst samværet og nærværet, der mangler: "Onlineaktiviteter har nogle kvaliteter, når man er på afstand af hinanden, men samværet og nærværet, der er så vigtigt og kendetegnende for højskolen, kan aldrig erstattes af digital undervisning". Samtidig spiller tiden også en væsentlig rolle i forhold til, hvilke muligheder der ligger for højskolerne i onlineaktiviteter: "Svært at opretholde over lang tid. Folk bliver digitalt trætte og nærværet/fællesskabet mangler".

Et andet afgørende element ved højskolen, som lider under det manglende nærvær, er den vekselvirkning, der normalt er mellem lærere og elever, og som udgør en væsentlig del af både undervisnings- og samværsformen: "Det har været en hård omgang, fordi det i så udpræget grad bliver envejskommunikation". En anden forstander forklarer, at det "i forhold til den daglige undervisning og samværet på skolen ikke kommer til at sætte sig videre spor andet end som et minde om en vigtig, men helt utilstrækkelig kommunikationsform i en krisetid".

Det er dog også tydeligt, at der for mange højskoler har været tale om, at man har måtte agere på trods og ud af nødvendighed: "Erfaringen har været, at det var det rigtige at gøre, og at det har haft en effekt overfor eleverne, der har kunnet mærke, at skolen var i live", som en forstander erindrer. Denne nødvendighed har det været væsentlig for højskolerne at tage højde for, ikke kun af hensyn til egne elever, men også i lyset af et bredere samfundshensyn, til trods for, at det har tydelige konsekvenser for højskolens opgave:

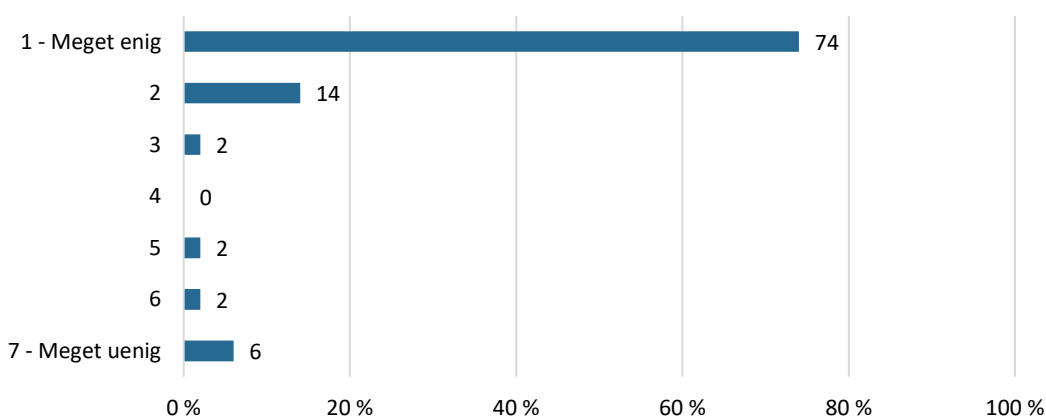
"Højskolens opgave med at skabe en ramme for det enkelte menneskes personlige myndiggørelse og ansvarliggørelse som forudsætninger for den demokratiske dannelse har været amputeret. Men de formelle omstændigheder og diverse anbefalinger har betydet, at man har set sig nødsaget til at efterleve disse".

Kommentar fra spørgeskema

Den digitale højskole

At der med de online formater er tale om en for højskolen fremmed form, bliver særligt tydeligt på spørgsmålet om, hvorvidt nedlukningen har vist, at højskolen ikke kan digitaliseres.

Figur 30: Onlineaktiviteterne har gjort det helt klart, at højskolen aldrig kan digitaliseres (andel i pct.)

Figuren viser højskoleforstandernes syn på, hvorvidt onlineaktiviteterne har gjort det klart, at højskolen aldrig kan digitaliseres. n = 50

Her er der blandt højskolerne en altovervejende enighed om, at dette ikke er en mulighed. "Det har ikke været særlig vellykket og er ikke noget, vi har meget lyst til at eksperimentere med. Hovedparten af vores elever har brug for direkte kontakt og nærvær, for at det

fungerer". Det bliver her igen tydeligt, at højskolens former er bundet op på det fysiske møde og nærvær: "Nærværet kan ikke erstattes af digitale formater", som en forstander formulerer det, mens en anden uddyber: "Højskolen kan aldrig fuldt ud digitaliseres. Fællesskab kræver også mennesker af kød og blod".

Det er således erfaringen for mange, at det "det fysiske nærvær i både samvær og undervisning har vist sig at være uundværligt", og at "man ikke kan drive højskole online og på afstand", som en forstander formulerer det. Der synes således for højskolerne at være en umiddelbarhed i højskoleformen, som ikke mindst ligger i det menneskelige møde, og som ikke kan bringes med over i det online univers: "Det er svært at fastholde elevernes interesse over 11 uger. Vi lever af interaktionen og nærværet. Højskole er mødet med andre og det lykkes vi ikke med virtuelt". Det handler imidlertid ikke alene om højskolens former, men også om, hvad højskolen er sat i verden for:

"Når højskole i den grad handler om nærvær (at være og komme til stede) og samspillet mellem fællesskab, engagement og dannelse, er det selvsagt svært at etablere et blot tilnærmelsesvis alternativ online".

Kommentar fra spørgeskema

Eller som en forstander kontant opsummerer: "Kort sagt: Det kan ikke lade sig gøre!".

Opsamling og afrunding

Ser man på højskolernes erfaringer fra nedlukningen, er der ingen tvivl om, at den traditionelle højskolepædagogik blev revet ud af sine vante rammer. Samtidig gælder det dog, at selvom der på ingen måde var tale om en ønskværdig situation, har mange af forstanderne selv følt, at man alle udfordringerne til trods rent faktisk kom nogenlunde helskindet gennem en kaotisk periode. Og det til trods for lærernes mangel på erfaring med at bedrive onlineaktiviteter og nærmest ingen tid til at forberede forløbet.

En væsentlig grund til, at mange rent faktisk føler, at de er lykkedes nogenlunde med at flytte aktiviteterne over i et online regi til trods for alle problemerne og manglerne, er, at langt de fleste forinden havde nået at opbygge et vist højskolefællesskab i kraft af nogle måneders højskoleophold. Højskolernes erfaring med onlineaktiviteterne er således i høj grad bundet op på, at der allerede eksisterer et vist kendskab – både i form af at højskolen kender eleverne og eleverne kender højskolen. Denne erfaring af fællesskabet og højskolen i sin normale tilstand har været afgørende for, at det overhovedet har været muligt at videreføre noget, der kunne minde om højskolen, ved at trække på disse erfaringer. Ikke mindst i forhold til inddragelsen af eleverne i de online aktiviteter.

Som nævnt er der helt åbenlyst mange ting fra højskolen, der ikke kan bringes med over i et online univers. Det gælder ikke mindst nærværet. Her har afstanden til eleverne betydet en markant ændring i, hvorledes højskolerne har kunne gennemføre deres pædagogiske aktiviteter. Som påpeget er særligt umiddelbarheden et væsentligt træk ved den vanlige højskolepædagogik, der giver lærere og elever mulighed for i et fælles samspil eller vekselvirkning at udvikle undervisningen og højskoleforløbet sammen. Denne umiddelbarhed forsvinder i det online univers.

Til gengæld indtræffer en anden form for fleksibilitet, idet højskolerne i højere grad er tvunget til at tilpasse sig elevernes præmisser. I kraft af at eleverne ikke længere er en del af skolens liv og rammer, men lever i hver deres adskilte rum, må højskolen i højere grad tage højde for, at der findes noget udenfor højskolen. De hjemsendte elever fik andre interesser og forpligtelser, som gjorde, at skolen ikke længere kunne forvente elevernes fulde engagement. Derfor måtte de indrette aktiviteterne på en måde, så de i højere grad var i overensstemmelse med elevernes rytme, i modsætning til normalt, hvor eleverne må tilpasse sig højskolens rytme.

Samtidig oplevede højskolerne, at det var stadigt sværere at fastholde elevernes engagement – med et markant fald i elevdeltagelsen til følge – når det ikke længere var bundet op på den nødvendighed, der ligger i det fælles liv på skolen. De fleste højskoler oplevede, at niveauet og intensiteten af de online aktiviteter langsomt døde ud som tiden skred frem og usikkerheden om, hvorvidt og hvornår højskolerne kunne genåbne, steg. Mange var derfor også tvunget til at ændre på typen af aktiviteter, som de målrettede eleverne. Særligt gik det ud over muligheden for at forsætte undervisningsaktiviteterne. En anden faktor til denne ændring skal også findes i, at skolerne, særligt efter påske, begyndte at sende lærerne hjem på lønkomensation.

Hjemsendelsen af eleverne og den store uvished omkring, hvorvidt og hvornår eleverne eventuelt kunne vende tilbage til skolen, har således resulteret i en paradoksal situation, ikke mindst som tiden skred frem: Hvor længe vedbliver højskoleelever at være højskoleelever, når de ikke længere er en del af højskolen? Og hvor længe er det meningsfuldt at henvende sig til dem som højskoleelever, når de i stigende grad lever andre liv?

Paradokset ligger som en understrøm i mange af besvarelserne og kommentarerne fra forstanderne, der på den ene side forsøger at holde liv i fællesskabet, kontakten og håbet om, at de kan vende tilbage til højskolen. Og på den anden side oplever, at dette bliver stadig mere vanskeligt, som tiden går, og usikkerheden vokser.

Nedlukningen af højskolen og hjemsendelsen af eleverne har således været med til at vise, hvad højskolen er og kan, men bestemt også, hvad den *ikke* er og kan. Men højskolen er som skoleform også traditionelt kendetegnet ved en stor tilpasningsevne. Det gælder ikke mindst højskolens evne til over tid til at inddrage nye elevgrupper, fagområder og praksisformer og stadig tænke disse som en del af højskolen som helhed. Nogle gange er det sket ved store sværdslag, andre gange gennem en langsom udvidelse. Den Digitale Højskole står næppe lige for døren, hertil er bruddet med højskolens centrale kendetegn for stort. Men spørgsmålet er, om de erfaringer, som skolerne har gjort i det små, både når det kommer til praksisformer og muligheden for at nå nye målgrupper, ikke med tiden vil sætte sig spor i deres virke.

Videncenter
for Folkeoplysning